

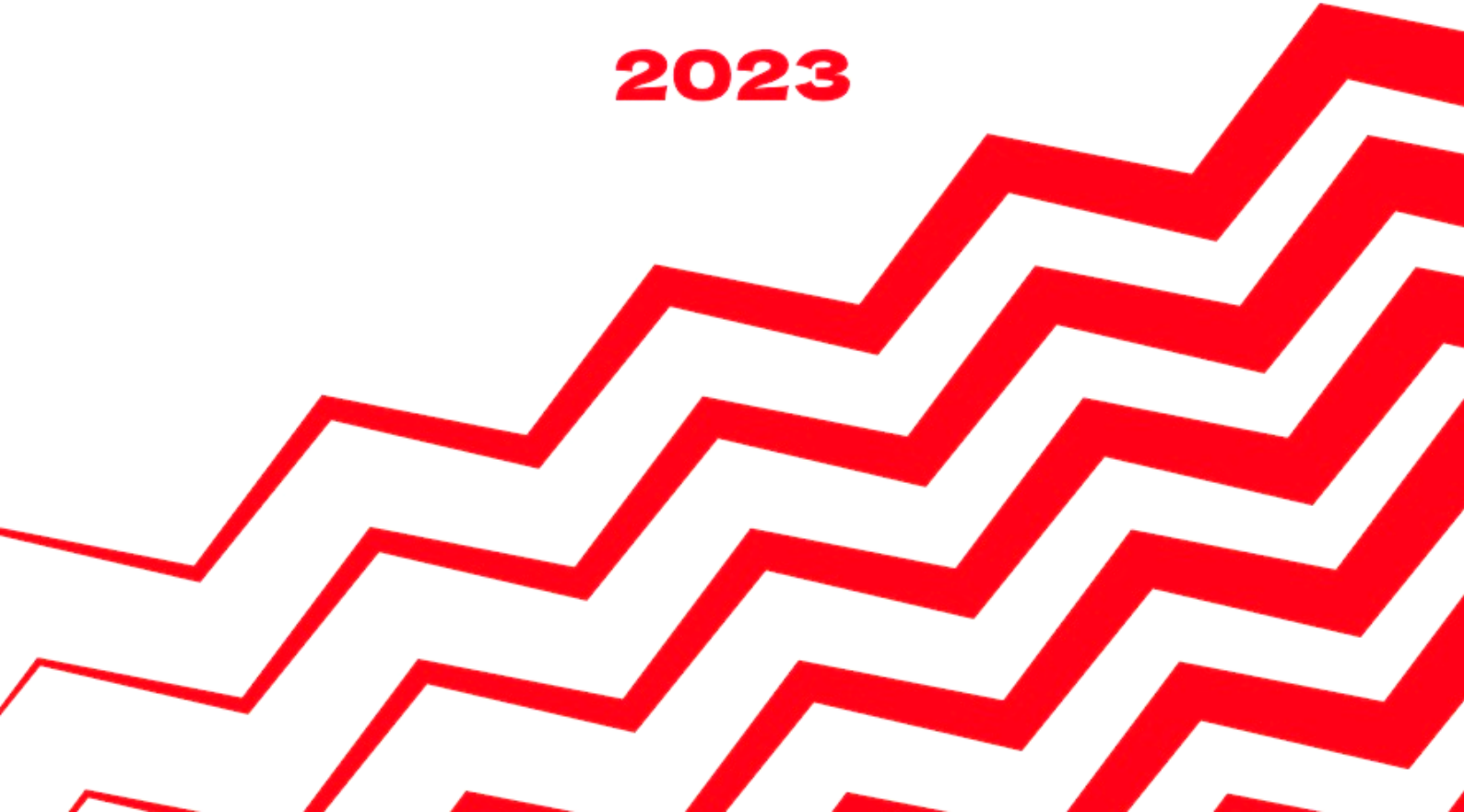

AÇIK VERİ VE
TEKNOLOJİ
DERNEĞİ

YEREL YÖNETİMLER

AÇIK VERİ ENDEKSİ

2023

YEREL YÖNETİMLER AÇIK VERİ ENDEKSİ

2023

TEŞEKKÜRLER

Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi'ni hazırlayan Dr. Fatih Sinan Esen, Sevda Yalınbaş ve Bilal Eren, araştırma sonuçlarını görselleştiren Gürkan Atabay, açıklık kültürüne inanarak endeks çalışmasına destek veren Ankara Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı Gökhan Özcan, Antalya Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı Cemil Böcek, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı İlker Şahin, Bursa Büyükşehir Belediyesi Akıllı Şehircilik ve İnovasyon Daire Başkanı Cüneyt Taşkesen, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı Süleyman Mete Deniz, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı Dr. Naim Erol Özgüner, İzmir Büyükşehir Belediyesi Entegre Sistemler Şube Müdürü Gülhan Saruhan, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yazılım Şube Müdürü Abdullah Avan, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı Dr. İsmail Gülsoy, Konya Büyükşehir Belediyesi Bilgi İşlem Daire Başkanı Harun Yiğit, Ordu Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Akıllı Şehirler Şube Müdürü Abdullah Özdemir, Sakarya Büyükşehir Belediyesi Yazılım Şube Müdürü Fatih Mehmet Gündüz, Beyoğlu Belediyesi Bilgi İşlem Müdürü Furkan Yavuz, Eyüpsultan Belediyesi Akıllı Şehir ve Dijital Dönüşüm Birim Sorumlusu Aydan Zorçelik, Kadıköy Belediyesi Bilgi İşlem Müdürü Mahmut Dal, Küçükçekmece Belediyesi Bilgi İşlem Müdürü Enver Yurdam, Tuzla Belediyesi Bilgi İşlem Şefi İsmail Yalçın ve verimli deneyim paylaşımları ile katkı sunan tüm paydaşlara teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Daha fazla bilgi için www.acikveriendeksi.org adresini ziyaret edebilirsiniz.

© Açık Veri ve Teknoloji Derneği (AVTED), Aralık 2023.

AVTED, bu çalışmanın makul bir çerçevede talep edeceğimiz atıflara ve bildirimlere tabi olarak yayılmasını teşvik eder. AVTED, bu çalışmada yer alan içeriğin doğruluğu, güvenilirliği veya eksiksizliği ya da burada açıklanan sonuçlar veya görüşler ile ilgili bir garanti vermez ve içerikte, onu temel almanız durumunda, herhangi bir eksik ya da hata için hiçbir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez. Bu

İÇİNDEKİLER

1. Açık Veri ve Teknoloji Derneği Hakkında	4
2. Amaç ve Motivasyon	4
3. Endeks Hakkında	5
4. Metodoloji	6
4.1 Endeks Boyutları.....	6
4.1.1 Hazır Olma (Readiness) Boyutu.....	7
4.1.2 Uygulama (Implementation) Boyutu	8
4.1.3 Etki (Impact) Boyutu	9
4.2 Puanlama ve Ağırlıklandırma.....	10
5. Bulgular ve Değerlendirme	15
5.1 Tüm Boyutlarda Toplam Performanslar.....	16
5.2 Hazır Olma Boyutu Performansları.....	20
5.3 Uygulama Boyutu Performansları	24
5.4 Etki Boyutu Performansları	27
6. Sonuç ve Öneriler	30

1. Açık Veri ve Teknoloji Derneği Hakkında

Telif hakkı, patent veya diğer kontrol mekanizmalarının kısıtlaması olmaksızın herkesin istediği gibi kullanılabilen dijital veri olarak tanımlanan açık veri; günümüz teknolojilerinin yardımıyla serbestçe erişilebilen, paylaşılabilen ve tekrar tekrar kullanılabilen yapısıyla şeffaflığı, katılımı ve inovasyonu sağlayarak bizi daha iyi birey, daha iyi toplum ve ülkemizi daha iyi bir ülke yapar.

Bu motivasyonla açık veri savunucuları tarafından 26 Haziran 2020 tarihinde kurulan Açık Veri ve Teknoloji Derneği (kısaca AVTED); farklı disiplinlerden uzmanların “açık veri” konusuna ilgi göstermesini sağlamayı, “açık veri kültürü ve farkındalığı” oluşturmayı, kitle kaynaklarını ve girişimcileri harekete geçirmeyi, her alanda hayatı kolaylaştıracak verileri açık hale getirerek, uygulamalar yapmayı, açık veri önündeki engellerin kalkması için çalışmayı ve ülkemiz için bir “açık veri endeksi” kurulmasını hedefleyen sivil ve bağımsız bir kuruluştur.

2. Amaç ve Motivasyon

Verilerinin açık hale getirilmesi; yönetimde şeffaflık, hesap verilebilirlik ve güven, yeni iş fırsatları, inovasyon ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek ile yerel tüm paydaşlar için araştırma, yenilik, katılım ve verimliliğin artırılmasında yerel yönetimlere yeni fırsatlar sunmaktadır. Açık veri savunucuları olarak temel amacımız yerel yönetimlerde açık verinin tüm bu potansiyelinden yararlanılmasını sağlayacak bir ekosistemi devreye sokmak; sosyal ve demokratik faydalarının arttığı bir ortam yaratmaktır.

Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi; Türkiye’deki açık veri çalışmalarına farkındalık oluşturmak, özellikle 2023 yılı itibariyle açık veri portalına sahip 12 Büyükşehir Belediyesi ve 5 İlçe Belediyesi’nin hem şeffaflık ve hesap verilebilirlik hem de açıklık kültürünün yaygınlaşması için öncü olduklarını göstermeyi ve hazırlanan değerlendirme kriterleri ile yargılayıcı değil teşvik edici olmayı hedeflemiştir.

Bu amaç ve hedeflerle; “**Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi**” motivasyonunu dört başlıkta sıralayabiliriz;

1. Verilerini uluslararası standart ve kullanılabilirliğe uygun şekilde açmak için çalışan ve varsayılan olarak açık olmayı hedefleyen yerel yönetimleri teşvik etmek,
2. Hesap verilebilirlik, yenilikçilik ve sosyal etki için açık verinin nasıl yayınlandığına ve kullanıldığına dair Türkiye çapında ölçüm ve analiz yapmak,
3. Yerel yönetimler arasında rekabete imkân verecek karşılaştırmalı bir endeks hazırlamak,
4. Verilerini hiç açmamış olan yerel yönetim organizasyonlarına ilham vererek, ülkemizdeki açık veri sistemlerinin yaygınlaşmasını sağlamaktır.

Geri bildirimlerle geliştirerek, her sene yayınlamayı hedeflediğimiz *Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi* çalışmasının hem verileri açma iradesini arttırması hem de veri kaynaklarının geliştirilmesine imkân vereceğine inanıyoruz.

3. Endeks Hakkında

Bilginin hammaddesi olan verinin günümüzde petrolden bile değerli olarak nitelendirilmesine rağmen, kurum ve kuruluşların çeşitli nedenlerle açık olması gereken veriyi çevrimiçi ve makine tarafından okunabilir şekilde yeteri kadar paylaşmaması neticesinde veri işlenememekte ve değere dönüşmemektedir. Devlet kurum ve kuruluşlarının temel veri paylaşımında ne kadar açık olduklarını ölçmek için çalışan Küresel Açık Veri Endeksi'ne (*Open Data Index*, <http://index.okfn.org/place.html>) göre Türkiye 94 ülke arasında 45. sırada yer almaktadır. Aynı çalışmaya göre Türkiye'de ulaşılabilir veri oranı %37 olarak ölçümlenmektedir.

Ayrıca merkezi yönetimin uhdesinde bulunan ulusal istatistikler, genel bütçe, yasalar, seçim sonuçları gibi kategorilerde Türkiye'deki verilerin yarısı veya daha fazlası açık şekilde bulunabilmektedir. Ancak su kalitesi, çevre ve atık verileri, sosyal hareketlilik gibi yerel yönetimlerin sorumlulukları kapsamındaki hizmetlere yönelik verilerin açılmadığı görülmektedir.

Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi çalışması kapsamında kişisel veri, telif hakkı, patent veya diğer kontrol mekanizmalarının kısıtlaması dışında kalan verileri bir portal kullanarak erişime açan, düzenli aralıklarla güncelleyen, bireyler ve makineler tarafından okunabilecek şekilde vatandaş ile paylaşan il ve ilçe belediyeleri çeşitli kriterlere göre puanlanmış ve sıralanmıştır. Bu sıralama ölçeği için temelde uluslararası kriterler temel alınmış, ek olarak yerel dinamikler il ve ilçe ölçeğine indirgenerek alt kriterler şekillendirilmiştir. Çalışmamız yerel yönetimlerin açık veri konusundaki *hazır olma, uygulama* ve *etkililik* konularına odaklanmakla birlikte açıklık kültürünün ve yetkinliklerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Puanlama ve sıralama, açık veri kapsamına giren konular haricinde il ve ilçe belediyelerin herhangi bir başarısını veya başarısızlığını ifade etmemektedir. Diğer bir deyişle, bu sıralama ve puanlama yalnızca belirli bir zaman dilimi için açık veri uygunluğu, uygulamaları ve kullanımı ile ilgilidir ve belediyelerin diğer hizmetleri ile ilgili bir bilgi vermemektedir.

Yerel yönetimlerin kendi aralarında, belirli kriterlere göre sıralandığı endeks çalışmamızın 3 temel boyutu bulunmaktadır;

- (1) Hazır Olma (*Readiness*),
- (2) Uygulama (*Implementation*),
- (3) Etki (*Impact*).

İlkini 2022 yılı sonunda kamuoyu ile paylaştığımız *Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi* araştırmasının 2023 yılı değerlendirme çalışmalarına Kasım 2023 tarihinde başlanmıştır. Bu tarihte Türkiye'de açık veri portalına sahip olan 12 Büyükşehir Belediyesi (Alfabetik sıraya göre; *Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Ordu* ve *Sakarya Büyükşehir Belediyesi*) ve 5 İlçe Belediyesi (Alfabetik sıraya göre; *Beyoğlu, Eyüpsultan, Kadıköy, Küçükçekmece* ve *Tuzla İlçe Belediyesi*) araştırmaya dâhil edilmiştir. Değerlendirmeye alınan tüm il ve ilçe belediyelerinin açık veri

portallarından sorumlu daire/birim/şube yetkilileriyle görüşülerek, endeks çalışmasının amaç ve metodolojisi şeffaf bir şekilde paylaşılmıştır. Katılım onayları ile birlikte aşağıda detayları verilen “*Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi Anket Formu*”, Google Forms platformuna aktarılmış ve anket bağlantısı e-posta üzerinden iletilmiştir. Bu form sayesinde değerlendirilmeye alınan il ve ilçe belediyelerinden endeks için gerekli bilgi aktarımı sağlanmıştır. Tüm belediyelere aynı form gönderilmiş, formlar belediyeler özelinde farklılaştırılmamıştır.

Formdaki soruların hazırlanması sürecinde uluslararası endekslerden yararlanılmıştır. World Wide Web Foundation (<https://webfoundation.org/>) tarafından belirli aralıklarla yayınlanan Küresel Açık Veri Endeksi (*Open Data Barometer*, <https://opendatabarometer.org>) bu endekslerden biridir. Başta Küresel Açık Veri Endeksi olmak üzere uluslararası endekslerin tümü devletleri yani merkezi yönetimleri ölçen sorular ve değerlendirmeler içermektedir. O nedenle değerlendirme ölçekleri yerel yönetimlere uygun şekilde güncellenmiştir.

Öte yandan, uluslararası endeks çalışmalarında ikincil veri olarak tanımlanan ve devlet temsilcilerine gönderilen anket bilgilerinin doğrulama mekanizması olarak başvuru Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler gibi veri kaynakları mevcuttur. Ancak Türkiye’de yerel yönetimlere yönelik başvurulabilecek ikincil veri kaynağı olmadığı için bu doğrulamalar belediyelerin açık veri portalları üzerinden ekibimiz tarafından yapılmıştır. İkincil veri olarak yalnızca TÜİK’ten alınan, 2023’e ait güncel adrese dayalı nüfus büyüklükleri kullanılmıştır.

Ayrıca; açık veri portalına sahip olan fakat il belediyeleri ile aynı endekste değerlendirmeleri mümkün olmayan ilçe belediyeleri, aynı metodolojiye sadık kalınarak farklı bir kategori altında incelenmiş ve puanlanmıştır.

4. Metodoloji

Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi çalışmasının anket sorularının hazırlanması, bu soruların puan ve ağırlıklarının belirlenmesi ve çıktıların değerlendirilerek sıralanması aşamaları uluslararası standartlarına uygun, bilimsel bir metodoloji ile yapılmıştır.

4.1 Endeks Boyutları

Endekste toplamda üç ana boyut bulunmaktadır. Belediyelere yöneltilen sorular, bu boyutlar altında, her soru ilgili boyut altına gelecek şekilde sorulmuştur. Her bir boyut kendi içerisinde değerlendirilmiş, son olarak belirli ağırlıklarla çarpılarak ağırlıklı toplam puanı oluşturmuştur. Bazı sayısal sorulara verilen cevaplar, yerleşim yerlerinin nüfusuyla yüksek bir ilişki içerdiğinden bu sayısal değerler, daha adil bir yaklaşımla, nüfus verisi kullanılarak normalize edilmiştir. Bu nedenle, TÜİK’in 06.02.2023 tarihinde yayınladığı resmî nüfus istatistikleri kullanılmış ve nüfus “milyon kişi” olarak ele alınmıştır. Bahsedilen sayısal yanıtlar bu değere bölünerek “milyon kişi başına düşen sayılar” elde edilmiştir. Bu sorular Tablo 2'nin altında verilmiştir.

4.1.1 Hazır Olma (Readiness) Boyutu

Türkiye'deki il ve ilçe belediyelerinin açık veri politikaları ve uygulamaları, kamu hizmetlerinin etkinliği ve şeffaflığı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, belediyelerin Hazır Olma (*Readiness*) boyutunda gerçekleştirdikleri faaliyetler, veri eksenli bir yönetim anlayışının geliştirilmesinde kritik bir rol oynar. Bu boyutta yapılan çalışmaları detaylandırmak gerekirse; ilk olarak, bir açık veri stratejisi belgesinin varlığı, kurumların bu alanda ne kadar sistematik ve hedef odaklı çalıştığının bir göstergesidir. Bu belge, kurumun hizmet hedefleriyle uyumlu, sürdürülebilir bir açık veri programının yol haritasını oluşturur ve bu programın kullanıcılar tarafından kolayca erişilebilir olması gerekmektedir. Portalın açılmasından önce yapılan veri envanteri çalışması, veri setlerinin sınıflandırılmasını ve formatlarına göre ayrılmasını içerir.

Bu süreç, veri setlerinin isim, kaynak, konu, açıklama, format, anahtar kelime, güncelleme sıklığı, kişisel veri varlığı ve zamansal kapsamı gibi detaylarını da içermelidir. Bu aşama, verilerin yönetimi ve kullanımı açısından büyük önem taşır çünkü veri envanteri çalışması, hangi verilerin açık veri olarak sunulabileceğini belirlemeye yardımcı olur. Diğer yandan, belediyelerin veri kataloğu çalışması yapması beklenmektedir. Bu çalışma, yönetim, yaşam, sağlık, kültür, çevre, şehircilik, mobilite gibi çeşitli veri kategorilerinin tanımlanmasını ve bu kategorilere uygun veri setlerinin belirlenmesini içerir. Veri kataloğu, verilerin daha sistemli bir şekilde sunulmasını ve kullanıcıların ihtiyaç duydukları bilgilere kolayca ulaşabilmelerini sağlar. Kurumsal veri analiz ve envanter çalışmasının bir sonraki aşaması, açık veri uygunluk kontrolüdür. Bu süreç, kişisel veri, devlet sırrı, fikri mülkiyet, patent gibi hukuki kontrol mekanizmalarını içerir ve açık veri setlerinin yasal ve etik sınırlar içinde kalmasını sağlar.

Kurum bünyesinde, açık veri üzerine değer üreten uzman bir ekibin bulunması, bu alanda yapılacak çalışmaların kalitesini ve sürekliliğini doğrudan etkiler. Bu ekipler, veri bilimi üzerine eğitim almış bireylerden oluşmalı ve açık veri projelerinin başarıyla yürütülmesinde merkezi bir rol oynamalıdır. Açık veri biriminin kurum organizasyon şemasında açıkça belirtilmesi, açık veri politikalarının kurum içindeki yerini ve önemini gösterir. Bu birim, birimler arasında veya birim içerisinde koordinasyon ve yönetimi sağlar ve açık veri uygulamalarının kurum genelinde etkili bir şekilde yürütülmesine olanak tanır.

Açık veri setlerinin yayınlanacağı portal için yapılan güvenlik ve yük testleri, portalın siber güvenlik zafiyetlerinin kontrolünü ve kullanıcı yoğunluğuna verebileceği yeterlilik ve kalite durumunu değerlendirir. Bu testler, portalın güvenli ve etkin bir şekilde çalışmasını sağlar.

Diğer önemli bir konu da bu çalışmaların sürekliliğinin sağlanması için eğitimler verilmesidir. Belediye birimlerine yönelik açık veri farkındalık eğitimleri, açık veri politikalarının ve uygulamalarının kurum genelinde anlaşılmasını ve benimsenmesini teşvik eder. Bu eğitimler, açık veri kültürünün kurum içinde yaygınlaşmasını sağlar. Ek olarak, açık veri ile ilgilenen uzman personele verilen teknik eğitimler, veri seti hazırlama, yayınlama ve güncelleme gibi konularda çalışanların bilgi ve becerilerini artırmaktadır. Bu eğitimlerin sıklığı ise kurumun bu alandaki yeterliliğini ve sürekli gelişim anlayışını yansıtır. Bahsedilen tüm bu başlıklar hazır olma boyutu altında ele alınmıştır.

4.1.2 Uygulama (Implementation) Boyutu

İkinci ana boyut Uygulama (*Implementation*) boyutudur. Bu boyut altında açık veri portalının etkinliği ve kullanılabilirliği değerlendirilmiştir. Ele alınan unsurlar, açık veri politikalarının pratikte nasıl hayata geçirildiğini göstermektedir. Örneğin, kullanım koşulları belgesinin varlığı, açık veri portalı üzerinde yayınlanan verilerin nasıl kullanılacağına dair hukuki koşulları belirler. Bu belge, kullanıcıların verileri nasıl kullanabileceği ve bu kullanımın yasal sınırları hakkında bilgilendirir. Ayrıca, açık veri lisans bilgisinin bulunması, verilerin uluslararası standartlara uygun bir şekilde lisanlandığını gösterir ve kullanıcıların bu verileri güvence kullanmalarını sağlar. Açık veri portalı üzerindeki açık veri bilgi ekranı, açık verinin ne olduğu, ne işe yaradığı gibi temel sorulara cevap vererek, kullanıcıların açık veri hakkında bilgi sahibi olmalarını kolaylaştırır. Bunun yanı sıra, veri talep formu kullanıcıların henüz platformda yayınlanmayan verileri talep etmelerine olanak tanır, bu da veri taleplerinin daha demokratik ve etkileşimli bir şekilde yönetilmesine yardımcı olur.

Portal üzerinde yayınlanan verilerin güncelliği ve sürekliliği önemlidir. Bunun için oluşturma tarihi ve son güncellenme tarihi bilgilerinin bulunması, verilerin güncelliği ve geçerliliği konusunda kullanıcılara önemli ipuçları sunar. Ayrıca, ön izleme özelliği, kullanıcıların veri setlerini indirmeden önce içeriğini görmelerini sağlar, böylece kullanıcılar ihtiyaç duydukları veri setlerini daha kolay bulabilir ve kullanabilirler. Veri setlerinin büyüklüğü (kb/gb) bilgisi ve indirilebilecek format bilgisi, kullanıcılara verilerin boyutu ve uyumluluğu hakkında bilgi verir. Bu bilgiler, kullanıcıların veri setlerini indirme ve kullanma sürecini kolaylaştırır. Ayrıca, veri seti bilgi ekranı ve etiketler, veri setlerinin içeriği hakkında daha fazla bilgi sağlar ve kullanıcıların aradıkları verilere ulaşmalarını kolaylaştırır.

Yine bu boyut altında incelenen açık veri sözlüğü bilgi ekranı, açık veri ve portal hakkında uluslararası literatürdeki terimlerin tanımlarını sunarak, kullanıcılara daha geniş bir perspektif sağlar. Açık veri portalı kullanım kılavuzu ise, portalın nasıl kullanılacağına dair teknik bilgileri içerir ve kullanıcıların portalı daha verimli kullanmalarına yardımcı olur. Verinin kullanıcılara sunulması kadar, gerekli veriyi bulmakta kolaylık sağlanması da önemlidir. Portal üzerindeki ara, filtrele ve sırala özellikleri, kullanıcıların veri setlerini anahtar sözcük, kuruluş adı, katalog türü, etiket, konu ve dosya biçimine göre kolayca bulmalarını ve veri setlerini karşılaştırmalarını sağlar. Öte yandan, kullanıcı üyelik özelliği, kullanıcıların portala daha kişisel bir şekilde erişimini ve etkileşimini sağlar.

Portal üzerindeki veri seti sayısı, kategori sayısı ve indirilme sayısı, portalın kapsamı ve popülerliği hakkında önemli bilgiler sunar. Ayrıca, portalın ortalama aylık ziyaretçi sayısı, portalın kullanıcı trafiğini ve erişilebilirliğini gösterir. Son olarak verilerin sunulduğu formatlar, portalın farklı kullanıcı ihtiyaçlarına ne derece uyum sağladığını ve makina okunabilirlik yeterliliğini ölçmektedir. Bu faktörlerin tümü, açık veri portalının kullanılabilirliği, erişilebilirliği ve etkinliği açısından değerlendirildiğinde, Türkiye'deki yerel yönetim açık veri portallarının ne derece gelişmiş olduğunu hakkında fikir verecektir. Etkili bir açık veri portalı, vatandaşların kamu hizmetlerine ve bilgilere erişimini kolaylaştırarak, şeffaflığı ve hesap verebilirliği güçlendirir. Bu nedenle, belediyelerin açık veri portallarını sürekli olarak geliştirmesi ve uygulama aşamasında bu portalların kullanıcı dostu, erişilebilir ve etkili olmasını sağlaması önemlidir.

4.1.3 Etki (Impact) Boyutu

Üçüncü ana boyut olan Etki (*Impact*) boyutunda; açık veri kullanılarak hem kurum hem şehre katkı sağlayacak ne gibi projeler geliştirildiği, yeni istihdam, tasarruf ve inovasyon gibi başlıklarda ilgili yerel yönetime katkısının olup olmadığı, yerel paydaşların ve kamuoyunu farkındalık ve katılımının sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilmiştir. Bu boyut, portalların ve açık veri özelindeki tüm çalışmaların toplum üzerindeki genel etkisini ve geri dönüşlerini değerlendirir. Bu boyut, açık veri uygulamalarının sadece teknik bir altyapı olmanın ötesinde, toplumsal ve ekonomik faydalar sağlayan bir araç olduğunu gösterir.

Açık veri portalındaki veri setlerinden yararlanarak geliştirilen masaüstü, tablet, akıllı telefon gibi uygulama ve web servislerinin sayısı, portalın teknolojik yenilik ve girişimciliğe katkısını gösterir. Bu uygulamalar ve servisler, veriye dayalı çözümlerin geliştirilmesini sağlar ve toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarına cevap verir. Kuruluşlar ve kişiler tarafından açık veri setleri kullanılarak geliştirilen kurumsal hizmetler, açık verinin iş dünyası ve kamu hizmetlerine entegrasyonunun bir göstergesidir. Bu hizmetler, veriye dayalı karar verme süreçlerini destekler ve hizmet kalitesinin artırılmasına katkı sağlar.

Açık verinin birçok faydasının yanında ekosisteme ve kuruma ekonomik açıdan da getirileri bulunmaktadır. Örneğin, açık veri portalının kurum içerisinde yeni istihdam oluşturma ve kurumun mali yapısına katkı sağlama potansiyeli, açık verinin ekonomik faydalarından birisini ortaya koyar. Bu konu, hem maliyet azaltıcı hem de gelir getirici yönleriyle önemlidir. Özellikle belediye iktisadi teşebbüsleri açısından, açık veri portalı dolaylı yollarla gelir getirebilir ve maliyetleri azaltabilir. Açık veri portalının kurumun verimlilik ve tasarruf sağlama konusundaki faydaları, veriye dayalı yönetim anlayışının kurum içindeki etkinliğini gösterir. Veriye dayalı iş süreçleri, karar verme mekanizmalarını güçlendirir ve operasyonel verimliliği artırır.

Bu boyut altında işbirlikleri de değerli kabul edilmektedir. Kurumların kent paydaşları ile yaptığı çalışmalar ve ortak projeler, açık veri portalının kullanımının yaygınlaştırılması ve çeşitli topluluklar arasında işbirliğini teşvik etme açısından önemlidir. Bu işbirlikleri, toplumun farklı kesimlerinin veriye dayalı çözümler geliştirmesine olanak tanır. Ayrıca, verilerin farkındalığını ve kullanımını arttırmak amacıyla toplumun tüm kesimlerine yönelik düzenlenen yarışma ve etkinlikler, toplumun veriye olan ilgisini artırır ve yenilikçi fikirlerin ortaya çıkmasına olanak tanır. Bu tür etkinlikler, veriye dayalı çözümlerin geliştirilmesini teşvik eder ve toplumda veri bilincinin artmasına katkıda bulunur.

Açık veri politikasının gelişmesi ve portalın kullanımı, kurumların içerisindeki işleyişe de katkı sağlamaktadır. Bu katkılar, veriye dayalı karar verme süreçlerinin güçlenmesi, iş süreçlerinin daha şeffaf ve hesap verilebilir olması gibi farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bunun yanında, ulusal ve yerel basında yer alması, portalın toplumsal farkındalığını ve etkisini gösterir. Medyadaki görünürlüğü, veriye dayalı uygulamaların önemini vurgular ve toplumun bu konuya olan ilgisini artırır.

Bu boyut altında incelenen önemli bir konu da kurumlar arası açık veri seti paylaşımıdır. Farklı kurumların ve kuruluşların birbirleriyle veri paylaşımında bulunarak, veriye dayalı işbirliklerini

güçlendirmesi verinin daha geniş bir alanda kullanılmasını ve farklı kurumların veriye dayalı çözümler geliştirmesini teşvik etmektedir.

Bu faktörlerin tümü, açık veri portalının toplumsal, ekonomik ve kurumsal etkilerini değerlendirirken dikkate alınmıştır. Açık veri, sadece bir teknoloji veya altyapı değil, aynı zamanda toplumsal katılımı, yenilikçiliği ve şeffaflığı teşvik eden bir araçtır. Bu nedenle, belediyelerin açık veri uygulamalarını geliştirmesi ve bu uygulamaların etkilerini sürekli izlemesi, toplumsal ve kurumsal gelişim için önemlidir.

4.2 Puanlama ve Ağırlıklandırma

Endeks çalışması kapsamında değerlendirmeye alınan 12 il ve 5 ilçe belediyesine, *Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi Anket Formu'nun* doldurulması için bir aylık süre tanınmıştır. Bu süre sonunda belediye görevlileri tarafından Google Forms üzerinden bilgi girişi sağlanmış ve bilgiler kontrol edildikten sonra değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Kontrol hem biçimsel hem de içeriğe dayalı yapılmıştır. Sorulara verilen yanıtların geçerli olup olmadığı, çalışma ekibimiz tarafından her belediyenin açık veri portalına girilerek teyit edilmiş, uyumsuzluk olduğu durumlarda düzeltmeler yapılmıştır. Her soru 100 üzerinden değerlendirilmiştir. Cevap seçenekleri *Evet/Hayır/Bilmiyorum* olan sorular, cevap *Evet* ise 100, *Hayır* veya *Bilmiyorum* ise 0 puan olarak değerlendirilmiştir. Sayısal değer ifade eden soruların değerlendirmesi yapılırken doğrusal normalizasyon kullanılmıştır. Örneğin, bir soruda en yüksek değere sahip belediye 100 puan kabul edilmiş (x_{max}) ve o değerden sıfıra (x_{min}) kadar olan aralık 100 eşit parçaya bölünmüştür. Dolayısıyla, diğer belediyeler en yüksek değere sahip belediyeye göre 0-100 arasında bir puana ($x_{normalize}$) sahip olmuştur. Bu hesaplama Denklem 1'de verilmiştir.

$$x_{normalize,i} = \frac{(x_i - x_{min})}{(x_{max} - x_{min})}, \quad i=1..n \text{ (belediyeler)} \quad \text{Denklem 1}$$

Açık uçlu olan sorular ise sayısal değer girilen soruların doğrulanması için talep edildiğinden herhangi bir sayısal değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Tüm soruların puanlaması ($x_{i,j}$) bittikten sonra her bir soru için, içinde olduğu boyutun ağırlıklar toplamı 1 olacak şekilde ağırlık (w_j) tanımlanmıştır. Ağırlıklar tanımlanırken literatürden ve uzman görüşünden yararlanılmıştır. Tüm ağırlıklar tanımlandıktan sonra her belediyenin 3 boyut için puanları ($x_{hazirolma,i}$, $x_{uygulama,i}$, $x_{etki,i}$) hesaplanmıştır. Son olarak, bu boyutların da (toplamları 1 olacak şekilde) ağırlıklandırılması ($w_{hazirolma}$, $w_{uygulama}$, w_{etki}) yapılmış ve belediyelerin toplam endeks puanları ($x_{toplami}$) ortaya çıkmıştır. Tüm hesaplamalar Denklem 2, 3, 4 ve 5'te verilmiştir.

$$x_{hazirolma,i} = \sum_{j=1}^9 (x_{ij} * w_j) \quad \text{Denklem 2}$$

$$x_{uygulama,i} = \sum_{j=1}^{20} (x_{ij} * w_j) \quad \text{Denklem 3}$$

$$x_{etki,i} = \sum_{j=1}^{13} (x_{ij} * w_j) \quad \text{Denklem 4}$$

$$x_{toplami} = x_{hazirolma,i} * w_{hazirolma} + x_{uygulama,i} * w_{uygulama} + x_{etki,i} * w_{etki} \quad \text{Denklem 5}$$

Endeks kapsamında il ve ilçe kategorileri olmak üzere iki farklı kategori altında bu puanlar sıralanmakta ve paylaşılmaktadır. Bu toplam puanlar yalnızca 2023'te, belediyelerden veri alınan dönemi (Kasım 2023) kapsamaktadır ve sonraki/önceki dönemlerde puanlar ve sıralama değişebilir, kapsama alınan belediyelerin sayısı artabilir veya azalabilir. 2023 yılında değerlendirilen il ve ilçe belediyeleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. 2023 Yılında Değerlendirmeye Alınan İl ve İlçe Belediyeleri (Alfabetik Sırayla)

Kategori	Yerleşim Yeri	Açık Veri Portal Adresi
İller	Ankara	https://seffaf.ankara.bel.tr
	Antalya	https://acikveri.antalya.bel.tr
	Balıkesir	https://acikveri.balikesir.bel.tr
	Bursa	https://acikyesil.bursa.bel.tr
	Gaziantep	https://acikveri.gaziantep.bel.tr
	İstanbul	https://data.ibb.gov.tr
	İzmir	https://acikveri.bizizmir.com
	Kayseri	https://acikveri.kayseri.bel.tr
	Kocaeli	https://veri.kocaeli.bel.tr
	Konya	https://acikveri.konya.bel.tr
	Ordu	https://acikveri.ordu.bel.tr
	Sakarya	https://acikveri.sakarya.bel.tr
	İlçeler	Beyoğlu
Eyüpsultan		https://acikveri.eyupsultan.bel.tr
Kadıköy		https://acikveri.kadikoy.bel.tr
Küçükçekmece		https://acikveri.kucukcekmece.bel.tr
Tuzla		https://veri.tuzla.bel.tr

Sorular ve ana boyutlar bazında tespit edilen tüm ağırlıklar ve bilgi formunda yer alan sorular Tablo 2'de paylaşılmıştır. Bu sorular ve ağırlıklar 2023 yılının Aralık ayında yapılan değerlendirme için geçerlidir ve sonraki endeks çalışmalarında değişebilir.

Tablo 2. Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi Anket Formu | Ana Boyutlar, Sorular ve Ağırlıklar

Ana Boyut	j	Soru	Ağırlık (w _j)
Hazır Olma (w _{hazırolma} = 0,30)	1	A1. Kurumun hizmet hedefleriyle örtüşen, sürdürülebilir bir açık veri programı kurmak için gereken adımları ana hatlarıyla çerçeveleyen ve kullanıcıların ulaşımına açık bir "açık veri stratejisi belgesi" bulunuyor mu?	0.20
	2	A2. Açık veri projesi öncesi, veri setlerinin sınıflandırılması ve formatlarına göre ayrılması olarak bilinen "veri envanteri" çalışması yapıldı mı? (Veri seti isim, kaynak, konu, açıklama, format, anahtar kelime, güncelleme sıklığı, kişisel veri varlığı, zamansal kapsamı içeren çalışma)	0.10
	3	A3. Veri envanteri çalışması sonrası belirlenen potansiyel veri setleri için üst veri alanı olarak tanımlanan "veri kataloğu" çalışması yapıldı mı? (Yönetişim, yaşam, sağlık, kültür, çevre, şehircilik, mobilite gibi veri kategorilerinin tanımlanarak, uygun veri setleri ile eşleştirilmesi)	0.10
	4	A4. Kurumsal veri analiz ve envanter çalışması sonucunda belirlenen veri setleri üzerinde kişisel veri, devlet sırrı, fikri mülkiyet, patent gibi "hukuki" kontrol mekanizmaları içeren "açık veri uygunluk kontrolü" yapıldı mı?	0.10
	5	A5. Kurum bünyesinde açık veri üzerine değer üreten uzman bir ekip bulunuyor mu? (Veri bilimi üzerine eğitim almış bir veya birden fazla uzman var mı?)	0.10
	6	A6. Kurum bünyesinde birimler arasında veya birim içerisinde koordinasyon ve yönetişimi sağlayan, kurum organizasyon şemasında açıkça belirtilmiş bir "açık veri birimi" bulunuyor mu? (Organizasyon şemasında açık veri ile ilgili resmi birim/şeflik/müdürlük/koordinatörlük vb. var mı?)	0.20
	7	A7. Açık veri setlerinin yayınlanacağı açık veri portalı için güvenlik (portal siber güvenlik zafiyetlerinin kontrolü) ve yük testleri (portalın aynı anda kullanıcı yoğunluğuna verebileceği kalite durumu) yapıldı mı?	0.05
	8	A8. Belediye birimlerine özel olarak kurum içerisinde "açık veri farkındalık" eğitimleri verildi mi?	0.05
	9	A9. Açık veri ile ilgilenen uzman personele "teknik" (veri seti hazırlama, yayınlama, güncelleme gibi) eğitimler verildi mi?	0.05
	10	-A9: Evet ise lütfen ne sıklıkta bu tür eğitimler verildiğini belirtiniz.	0.05
Uygulama (w _{uygulama} = 0,50)	1	B1. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan verilerin nasıl kullanılacağına dair hukuki koşulları ilan eden "kullanım koşulları belgesi" bulunuyor mu?	0.03
	2	B2. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için uluslararası standartlara uygun "açık veri lisans bilgisi" bulunuyor mu?	0.03
	3	B3. Açık veri portalı üzerinde açık veri nedir, ne işe yarar gibi	0.03

Ana Boyut	j	Soru	Ağırlık (w _j)
		soruların cevaplarını içeren "açık veri bilgi ekranı" bulunuyor mu?	
	4	B4. Açık veri portalı üzerinde kullanıcıların henüz platformda yayınlanmayan verileri talep etmelerine olanak sağlayacak "veri talep formu" bulunuyor mu?	0.10
	5	B5. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için kullanıcıların görebileceği şekilde "veri seti oluşturma tarihi" bilgisi bulunuyor mu?	0.03
	6	B6. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için kullanıcıların görebileceği şekilde "veri seti son güncellenme tarihi" bilgisi bulunuyor mu?	0.03
	7	B7. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için "ön izleme" özelliği bulunuyor mu?	0.03
	8	B8. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için kullanıcıların görebileceği "veri seti büyüklüğü (kb/gb)" bilgisi bulunuyor mu?	0.03
	9	B9. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için hangi formatlarda indirilebileceğine dair "format bilgisi" bulunuyor mu?	0.03
	10	B10. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için veri setinin içeriğine dair kullanıcıların ulaşabileceği "veri seti bilgi ekranı" bulunuyor mu?	0.03
	11	B11. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için veri setini tanımlayacak "etiketler" (anahtar kelimeler) kullanıcıların görebileceği şekilde sunuluyor mu?	0.03
	12	B12. Açık veri portalı üzerinde kullanıcıların ulaşabileceği hem portal hem açık veri hakkında uluslararası literatürdeki başlıkların tanımlandığı bir "açık veri sözlüğü" bilgi ekranı mevcut mu?	0.07
	13	B13. Kullanıcılar için açık veri portalını nasıl kullanabileceğine dair teknik bilgileri de içeren yazılı ve/veya görsel şekilde hazırlanmış "açık veri portalı kullanım kılavuzu" mevcut mu?	0.07
	14	B14. Açık veri portalı üzerinde anahtar sözcük, kuruluş adı, katalog türü, etiket, konu ve dosya biçimine göre arama yapılabilen "Ara", "Filtrele" ve "Sırala" özelliklerinden en az birisi bulunuyor mu?	0.05
	15	B15. Açık veri portalı üzerinde "kullanıcı üyelik" özelliği bulunuyor mu?	0.07
	16	B16. Açık veri portalı üzerinde kaç adet "veri seti" bulunuyor?	0.10
	17	B17. Açık veri portalı üzerinde yayınlanmış kaç adet "kategori" bulunuyor?	0.05
	18	B18. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veri setleri toplam kaç kere indirilmiştir?	0.10
	19	B19. Açık veri portalının ortalama "aylık ziyaretçi" sayısı kaçtır?	0.02
	20	B20. Açık veri portalı üzerinde veriler hangi format(lar) üzerinden kullanıcılara sunuluyor? (Birden fazla seçebilirsiniz.)	0.07
	Etki	1	C1. Açık veri portalındaki veri setlerinden yararlanılarak,

Ana Boyut	j	Soru	Ağırlık (w _j)
(w _{etki} = 0,20)		masaüstü, tablet, akıllı telefon gibi akıllı cihazlara yönelik kaç farklı “uygulama” (application) geliştirildi?	
	2	C2. Açık veri portalındaki veri setlerinden yararlanılarak kaç farklı “web servisi” (web service) geliştirildi?	0.20
	3	C3. Açık veri setleri kullanılarak kuruluşlar ve/veya kişiler tarafından (bilginiz dâhilinde) kaç farklı kurumsal hizmet/servis geliştirildi?	0.20
	4	C4. Açık veri portalının kurum içerisinde yeni “istihdam” oluşturmaya yönelik pozitif bir katkısı oldu mu?	0.04
	5	-C4:Evet ise nasıl bir fayda sağladığını düşünüyorsunuz?	-
	6	C5. Açık veri programı kâr amacıyla gütmemektedir. Fakat zaman zaman (örneğin belediye iktisadi teşebbüslerinde) dolaylı yollarla gelir getirici veya maliyet azaltıcı olabilmektedir. Açık veri portalının kurumunuza ve teşebbüslerinize gelir sağlamaya yönelik herhangi bir faydası oldu mu?	0.04
	7	-C5:Evet ise nasıl bir fayda sağladığını düşünüyorsunuz?	-
	8	C6. Açık veri portalının kurumunuza “verimlilik ve tasarruf” sağlama anlamında herhangi bir faydası oldu mu?	0.04
	9	-C6:Evet ise nasıl bir fayda sağladığını düşünüyorsunuz?	-
	10	C7. Açık veri portalı kullanımının yaygınlaştırılması için kent paydaşları (STK, Üniversite, Özel Sektör, Kamu Kurumları gibi) ile herhangi bir çalışma yapıldı mı?	0.04
	11	C8. Kent paydaşları tarafından açık veri portalındaki verilerin kullanılması ile ortaya çıkan bir proje oldu mu?	0.04
	12	C9. Açık veri politikasının gelişmesi ile birlikte kullanıma açılan portalın, kurum içerisindeki işleyişe ne tür katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?	-
	13	C10. Açık veri portalındaki verilerin farkındalık ve kullanımını arttırmak amacıyla herhangi bir yarışma ve/veya etkinlik düzenlendi mi?	0.04
	14	-C10: Evet ise kaç farklı yarışma ve/veya etkinlik düzenlendi?	0.02
	15	-C10: Evet ise ilgili yarışmalara ve etkinliklere kaç kişi katıldı?	0.02
	16	-C10: Evet ise ilgili yarışmalar ve etkinlikler sonucunda kaç proje ortaya çıktı?	0.02
	17	C11. Açık veri portalı ulusal basında kaç farklı habere konu oldu?	0.03
	18	C12. Açık veri portalı yerel basında kaç farklı habere konu oldu?	0.03
	19	C13. Farklı bir kurumun veya kuruluşun açık veri portalında yayınlanmak üzere kurumlar arası açık veri seti paylaşımınız oldu mu?	0.02
	20	-C13: Evet ise kaç farklı kurum/kuruluş ile paylaşım yapıldı?	0.02

Not: B16, B18, B19 ve C10 no'lu sorulardan alınan yanıtlar yerleşim yerinin nüfusuna bölünerek milyon kişi başına değerler hesaplanmış ve sonraki hesaplamalara bu değerler dâhil edilmiştir.

Açık Veri Endeksi 2023, önceki yıla göre bazı önemli eklemeler içermektedir; "Hazır Olma" boyutunda yapılan eklemeler, belediyelerin açık veri stratejilerinin temelini oluşturmaktadır ve bu stratejilerin ne dereceye kadar uygulamaya geçirildiğini ölçmekte önemli rol oynamaktadır.

Eklenen "Veri Uygunluk ve Envanter Çalışması", belediyelerin hangi veri setlerini açık veri olarak sunmaya hazır olduğunu belirlemelerine yardımcı olmaktadır. Bu, verilerin sınıflandırılması ve erişilebilir hale getirilmesi açısından kritik bir adımdır. "Veri Katalog Çalışması", belediyelerin hangi veri setlerini hangi kategoriler altında sunacağını belirleyen bir süreçtir ve hem verilerin daha kolay bulunabilir hem de kullanılabilir olmasını sağlamaktadır.

"Veri Hukuk Kontrolü", veri setlerinin hukuki uygunluğunun değerlendirilmesi açısından önemlidir ve belediyelerin yasal sınırlar içinde kalmalarını garantilemektedir. Son olarak, "Yük Testi ve Güvenlik" çalışması, açık veri portalının teknik kapasitesini ve güvenliğini değerlendirmekte, verilerin güvenli ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır.

Diğer yandan, "Uygulama" boyutunda yapılan eklemeler, açık veri portalının kullanıcı deneyimi ve erişilebilirliği açısından önemli unsurları içermektedir. "Kullanım Şartları Belgesi", portal üzerindeki verilerin nasıl kullanılacağına dair hukuki koşulları belirtir ve kullanıcıların bu verileri güvenle kullanmalarını sağlamaktadır. "Açık Veri Nedir Bilgi Ekranı", açık verinin temel tanımını ve kullanım amaçlarını anlatır, böylece kullanıcıların açık veri hakkında daha fazla bilgi edinmelerine olanak tanımaktadır. "Veri Seti Önizleme", kullanıcıların veri setlerini indirmeden önce içeriğini görmelerini sağlamanın yanında ihtiyaç duyulan veri setlerinin daha kolay bulunmasına yardımcı olmaktadır.

Son olarak, "Etki" boyutunda yapılan eklemeler ise, açık veri portalının şehir paydaşları üzerindeki etkisini ve geri dönüşlerini daha iyi anlamamıza olanak tanımaktadır. "Yarışma Katılımı" ve "Yarışma sonucunda proje çıktı mı, kaç proje çıktı?" gibi sorular açık veri portalı üzerinde düzenlenen yarışma ve etkinliklerin ne kadar ilgi çektiğini ve bu etkinliklerin somut projelere dönüşüp dönüşmediğini göstermeye olanak sağlamaktadır.

Böylece açık verinin toplumsal katılım ve yenilikçilik üzerindeki etkisi ölçülmüştür. "Kamu Kurumlarıyla İşbirliği", belediyelerin diğer kamu kurumlarıyla açık veri konusunda ne ölçekte işbirlikleri yaptığını değerlendirmek ve veri paylaşımı/kullanımı açısından kurumlar arası işbirliklerinin önemini vurgulamak konusunda faydalı olmuştur. Bu yönleriyle bakıldığında, 2023 yılında yapılan endeks önceki yıla göre çok daha kapsayıcı ve detaylıdır.

5. Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde öncelikle belediyelerin tüm boyutların toplamındaki performansları ile ilgili analizlerde bulunulmuştur. Ardından endeksi oluşturan üç boyuta dair bulgulara ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

5.1 Tüm Boyutlarda Toplam Performanslar

Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi kapsamında değerlendirilen 12 İl ve 5 İlçe Belediyesi açık veri çalışmaları, 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme kendi içinde “Büyükşehir Belediyeleri” ve “İlçe Belediyeleri” olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Her iki kategori içinde aynı metodoloji ve puanlama uygulanmış, soru tipleri farklılaştırılmamıştır.

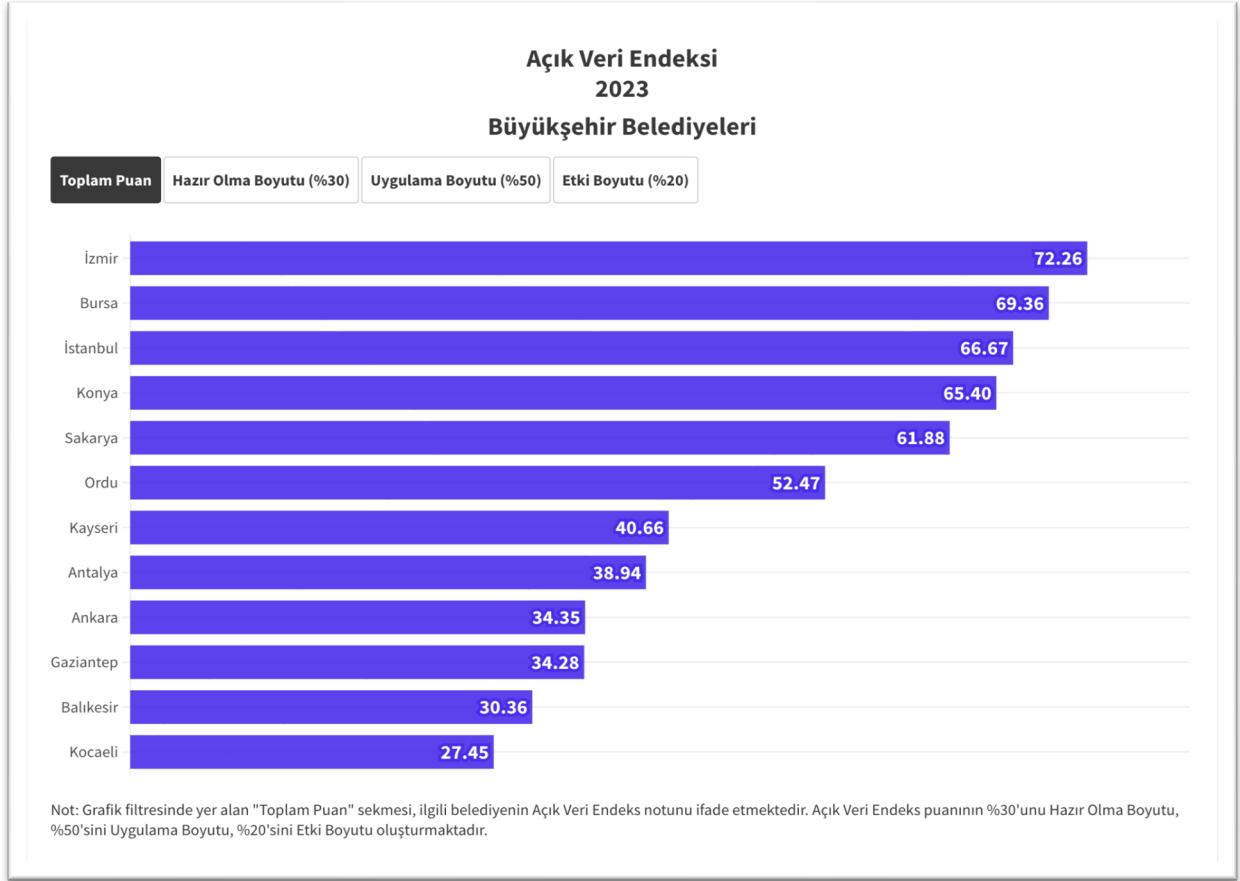
Bu bağlamda Büyükşehir Belediyeleri kategorisinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi 72.26 puan ile en yüksek değere ulaşırken, Bursa Büyükşehir Belediyesi 69.36 puan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi 66.67 puan alarak en iyi ikinci ve üçüncü performansı göstermişlerdir.

Konya Büyükşehir Belediyesi 65.40 puan ve Sakarya Büyükşehir Belediyesi ise 61.88 puan ile en yüksek 5 belediye sıralamasını oluşturmuştur. Bu sıralama, bir önceki sene yayınladığımız *Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi - 2022* sonuçları ile paralellik göstermektedir. Dikkat çeken sonuç ise diğer belediyelere göre açık veri çalışmalarına yeni başlayan Sakarya Büyükşehir Belediyesi'nin performansı olmuştur.

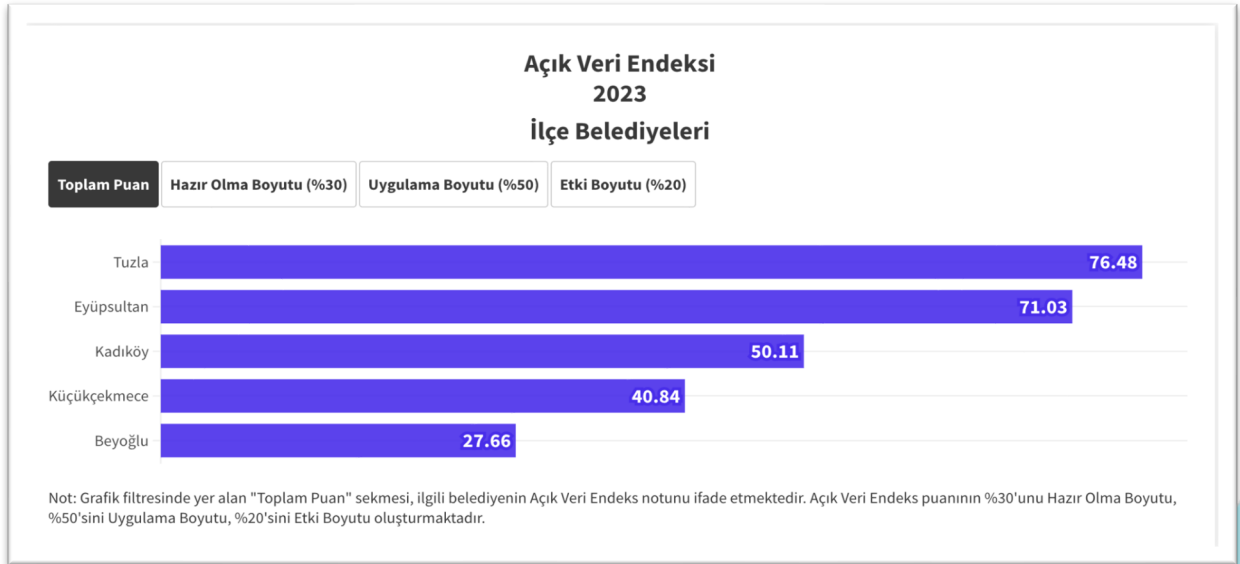
2023 yılı sonu itibariyle açık veri çalışması bulunan 12 büyükşehir belediyesinin performanslarının genel ortalaması 49.50 puan olurken, Ordu Büyükşehir Belediyesi 52.47 puan ile ortalamanın üzerinde, Kayseri Büyükşehir Belediyesi 40.66 puan, Antalya Büyükşehir Belediyesi 38.94 puan, Ankara Büyükşehir Belediyesi 34.35 puan, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 34.28 puan, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 30.36 puan ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ise 27.45 puan ile genel ortalamanın altında kalmıştır (Şekil 1).

İlçe Belediyesi kategorisinde ise; 76.48 puan ile Tuzla Belediyesi en başarılı ve 71.03 puan ile Eyüpsultan Belediyesi en başarılı ikinci performansı gösteren ilçe belediyeleri olmuşlardır. 2023 yılı sonu itibariyle açık veri çalışması bulunan 5 ilçe belediyesinin performanslarının genel ortalaması 53.22 puan olurken, Kadıköy Belediyesi 50.11 puan, Küçükçekmece Belediyesi 40.84 puan ve Beyoğlu Belediyesi 27.66 puan ile genel ortalamanın altında kalmışlardır.

Ayrıca açık veri programına sahip tüm ilçe belediyelerinin, İstanbul'un ilçeleri olması dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 2).

Şekil 1. Büyükşehir Belediyeleri Toplam Endeks Puan Sıralaması

Şekil 2. İlçe Belediyeleri Toplam Endeks Puan Sıralaması

Yerel yönetimlerin hazır olma, uygulama ve etki boyutlarına ait alt kriterlerden topladıkları puanlar; %100'lük toplam içinde hazır olma boyutu için %30, uygulama boyutu için %50 ve etki boyutu için %20 üzerinden ağırlıklandırılmıştır.

Ülkemizdeki açık veri çalışmalarının başlangıç seviyesinde olması dolayısıyla hazırlık ve uygulama aşamalarına şimdilik daha fazla yatırım yapılması gerektiği sonucunu ortaya çıkardığı için endeks ölçeğinin %80'lik diliminin, hazır olma ve uygulama boyutlarına dağıtılması uygun görülmüştür. Açık veri çalışmalarının yaygınlaşması ve sonuçlarına odaklanan etki boyutunun %20'lik ağırlık diliminin ileriki senelerde yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Bu ağırlıklandırma metodolojisi kapsamında her bir belediye için üç ana boyutun sonuçları kendi içerisinde değerlendirildiğinde (Şekil 3 ve Şekil 4);

- Hazır olma boyutu, 78.75 puan ile büyükşehir belediyeleri kategorisinde İzmir ve Konya Büyükşehir Belediyeleri için çok başarılı olduğu bir boyut olurken, ilçe belediyeleri kategorisinde Tuzla Belediyesi 76.25 puan alan en başarılı ilçe belediyesi olmuştur.
- Uygulama boyutunda 81.69 puan alan Sakarya Büyükşehir Belediyesi, diğer boyutlarda gösteremediği performansı göstererek büyükşehir belediyeleri kategorisindeki en iyi sonucu almıştır. Bursa, İzmir, Konya, Ordu ve İstanbul Büyükşehir Belediyeleri uygulama boyutunda başarılı ancak gelişime açık performanslar ile sıralanmışlardır. İlçe kategorisinde ise 90.72 puan alan Tuzla Belediyesi boyutlar içindeki en başarılı performansını göstererek ilk sırada yer almıştır.
- Etki boyutunda ise 80.05 puan alan İstanbul Büyükşehir Belediyesi, boyutlar içindeki en iyi performansını göstererek en yüksek puanı alan büyükşehir belediyesi olmuştur. İlçe kategorisinde ise 90 puan alan Eyüpsultan Belediyesi boyutlar içindeki en başarılı performansını göstererek ilk sırada yer almıştır.

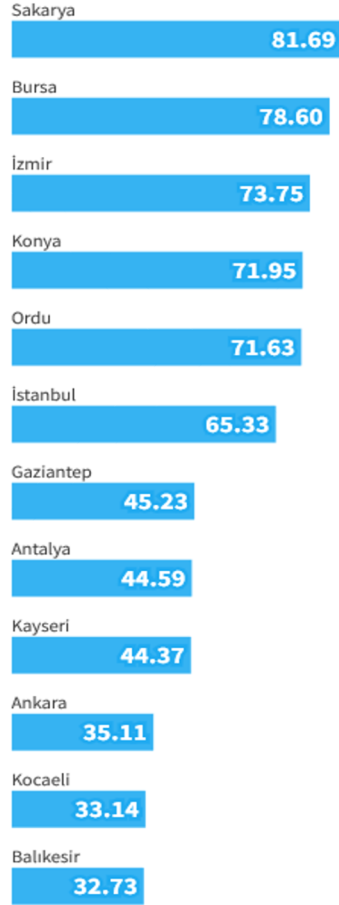
Açık Veri Endeksi 2023

Büyükşehir Belediyeleri Tüm Boyut Performansları

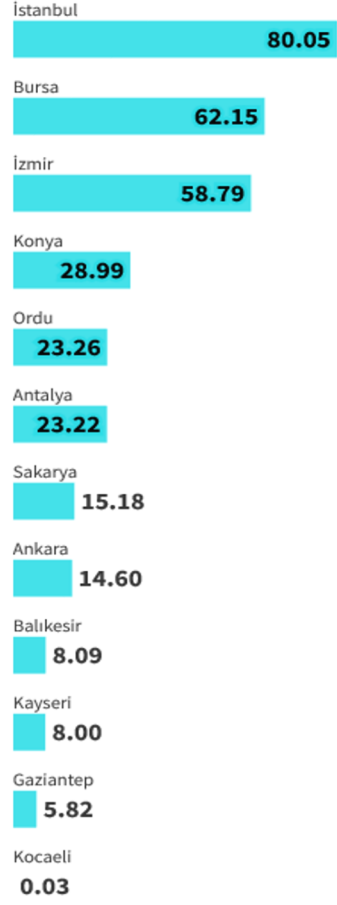
Hazır Olma Boyutu (%30)

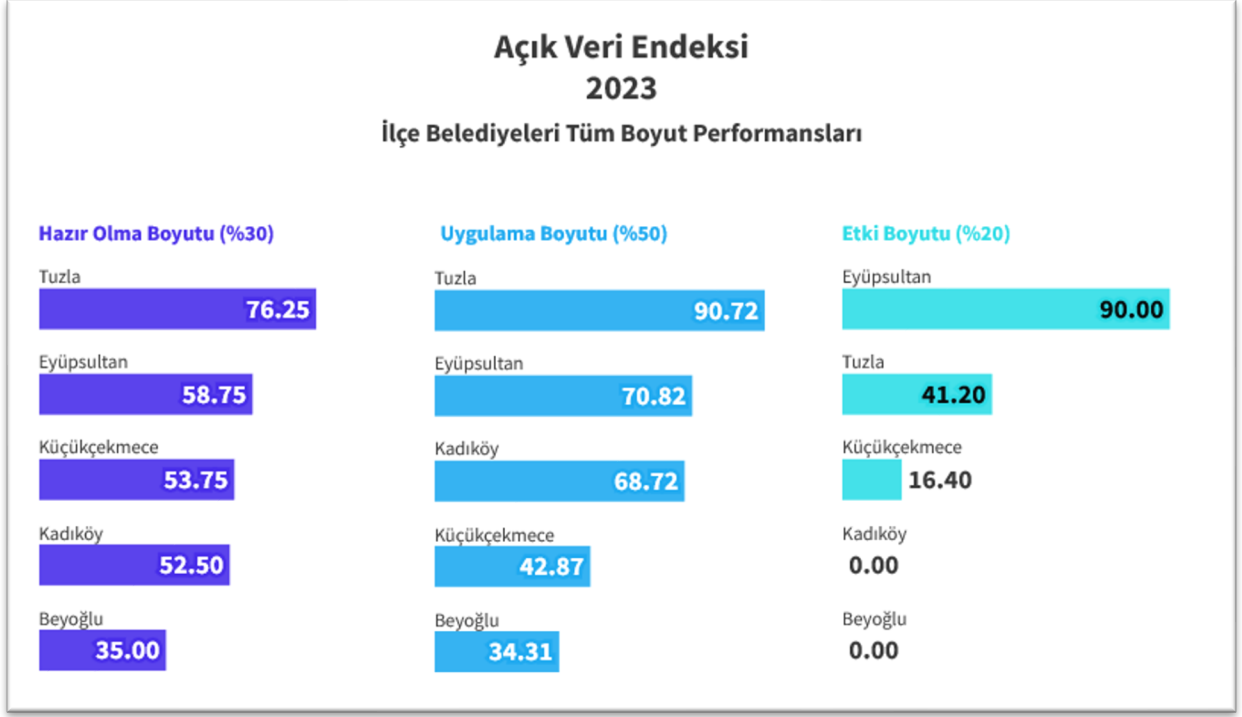
Uygulama Boyutu (%50)

Etki Boyutu (%20)

Şekil 3. Büyükşehir Belediyeleri Boyutlar Toplu Puan Sıralaması

Şekil 4. İlçe Belediyeleri Boyutlar Toplu Puan Sıralaması

5.2 Hazır Olma Boyutu Performansları

Yerel yönetimlerin açık veri çalışmalarının temelini, başarısını ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkileyen başlıkları değerlendiren “Hazır Olma” boyutunda belirlenmiş alt kriterler için %100 baz puan üzerinden toplam %30 puanlık bir ağırlık söz konusudur. Puanlama ve ağırlıklandırma bölümünde detayları anlatılan metodoloji kapsamında iki tip soru sorulmuştur.

Birinci soru tipinde, evet/hayır ve bilinmiyor şeklinde verilen üç cevap türüne göre işaretleme yapılmıştır. İkinci soru tipi ise verilen cevaplara göre kriterleri %76 ile %100 arasında gerçekleştirenler başarılı, %51 ile %75 arasında gerçekleştirenler ise gelişime açık olarak tanımlanmıştır. %50 veya daha düşük aralıklar ise iyileştirme gerekli ve yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Toplam 20 sorunun olduğu hazır olma boyutuna ait alt kriterler değerlendirmesinde ise özellikle açık veri programının başlangıç zeminini oluşturması beklenen veri envanterinin çıkarılması, veri kataloğunun hazırlanması ve açık veri hukuku uygunluk kontrolü çalışmalarının hemen hemen tüm il ve ilçe belediyeleri tarafından yapılmış olması oldukça sevindiricidir.

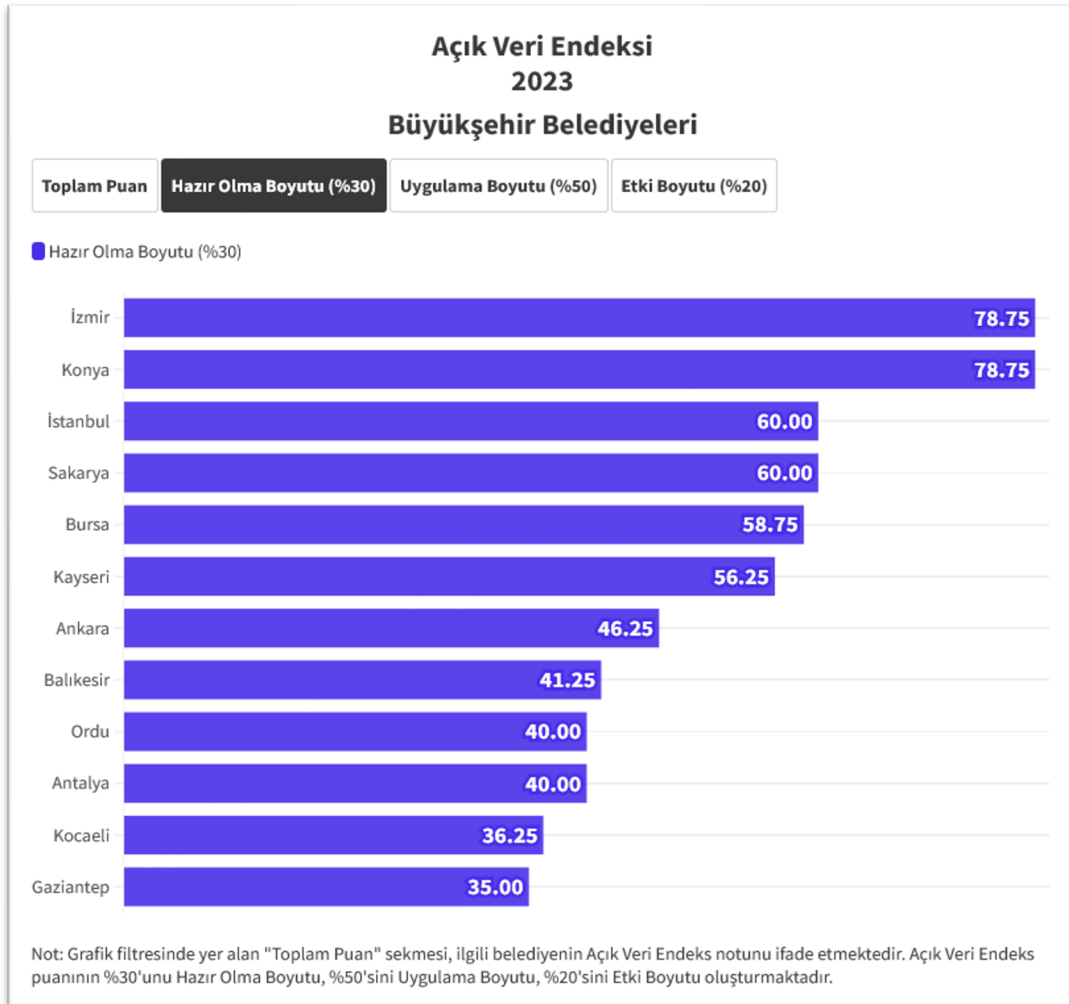
Diğer yandan ilgili kurumun hizmet hedefleriyle örtüşen, sürdürülebilir bir açık veri programı kurmak için gereken adımları ana hatlarıyla çerçeveleyen ve kullanıcıların ulaşımına açık bir açık veri stratejisi belgesinin İzmir ve Konya Büyükşehir Belediyeleri ile Tuzla Belediyesi dışındaki belediyeler tarafından hazırlanmamış olması önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Toplamda 17 belediye açısından dikkat çekici diğer bir husus ise açık veri çalışmalarının sürdürülebilir başarısı için gerekli olan, kurum bünyesinde birimler arasında veya birim içerisinde koordinasyon ve yönetimi sağlayan, kurum organizasyon şemasında açıkça belirtilmiş bir açık veri birim/şeflik/müdürlük/koordinatörlüğün bulunmaması olmuştur.

Son olarak, eksiklere rağmen hemen hemen tüm il ve ilçe belediyelerinin hem uzman ekip hem de kurum içi/dışı paydaşlar için gerekli eğitim çalışmalarını ile açık veri portalının güvenlik ve yük testlerini yapıyor olması olumlu yönler olarak öne çıkmıştır.

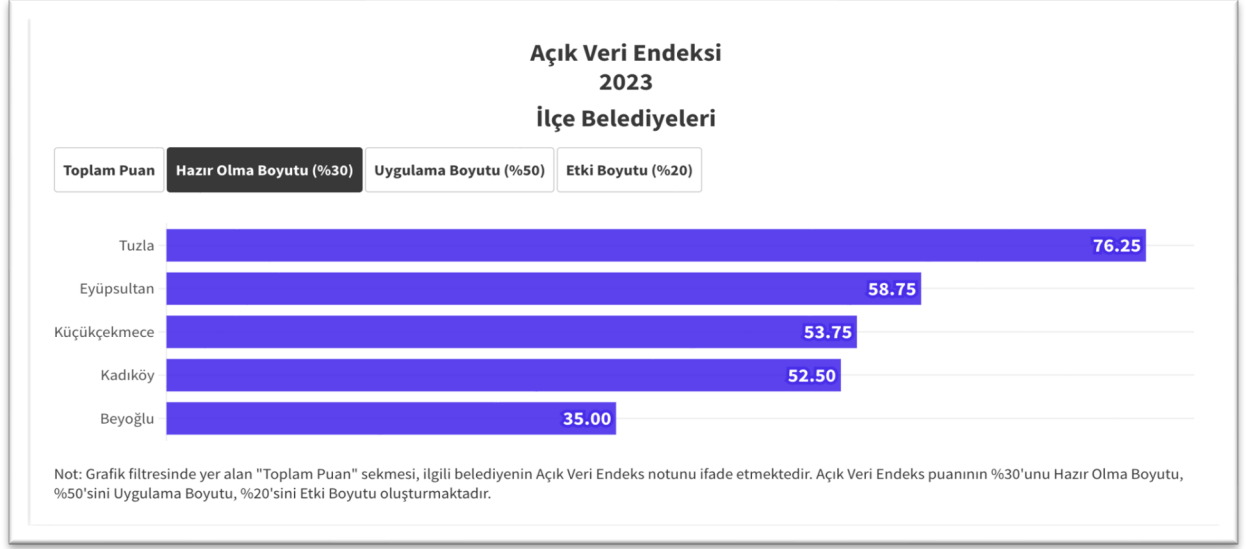
Bu kapsamda hazır olma boyutu büyükşehir belediyesi kategorisinde 78.75 puan alan İzmir ve Konya Büyükşehir Belediyeleri başarılı performansları ile zirveyi paylaşan büyükşehir belediyeleri olmuştur. 60.00 puan ile İstanbul ve Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 58.75 puan alan Bursa Büyükşehir Belediyesi ile 56.25 puan alan Kayseri Büyükşehir Belediyesi ise gelişime açık performanslar göstermişlerdir.

Büyükşehir belediyesi kategorisi hazır olma boyutunun genel ortalaması olan 52.60 puan altında kalan Ankara, Balıkesir, Ordu, Antalya, Kocaeli ve Gaziantep Büyükşehir Belediyeleri ise iyileştirme ihtiyacı olan ve yetersiz performanslar olarak sıralanmışlardır (Şekil 5).

Şekil 5. Büyükşehir Belediyeleri Hazır Olma Boyutu Puan Sıralaması

Hazır olma boyutu ilçe belediyeleri kategorisinde ise 76.25 puan alan Tuzla Belediyesi en başarılı performans ile ilk sırada yer almıştır. 58.75 puan ile Eyüpsultan Belediyesi gelişime açık performans gösterirken, ilçe belediyesi kategorisi hazır olma boyutunun genel ortalaması olan 55.25 puan altında kalan Küçükçekmece, Kadıköy ve Beyoğlu Belediyeleri ise iyileştirme ihtiyacı olan ve yetersiz performanslar olarak sıralanmışlardır (Şekil 6).

Şekil 6. İlçe Belediyeleri Hazır Olma Boyutu Puan Sıralaması

“Hazır Olma Boyutu” soruları Tablo 3’te verilmiştir. Soruların yanında 12 il ve 5 ilçe belediyesinden yanıtlar, Açık Veri Endeksi uzman ekibi tarafından kontrol edilerek tabloya eklenmiştir.

Tablo 3. Açık Veri Endeksi Hazır Olma Boyutu Soruları ve Kontrol Sonrası Yanıtlar

Belediyeler	İLÇELER					İLLER											
	Beyoğlu	Eyüpsultan	Kadıköy	Küçükçekmece	Tuzla	Ankara	Antalya	Balıkesir	Bursa	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Kayseri	Kocaeli	Konya	Ordu	Sakarya
A1. Kurumun hizmet hedefleriyle örtüşen, sürdürülebilir bir açık veri programı kurmak için gereken adımları ana hatlarıyla çerçeveleyen ve kullanıcıların ulaşımına açık bir "açık veri stratejisi belgesi" bulunuyor mu?	X	X	X	X	✓	X	X	X	X	X	X	✓	X	X	✓	X	X
A2. Açık veri projesi öncesi, veri setlerinin sınıflandırılması ve formatlarına göre ayrılması olarak bilinen "veri envanteri" çalışması yapıldı mı? (Veri seti isim, kaynak, konu, açıklama, format, anahtar kelime, güncelleme sıklığı, kişisel veri varlığı, zamansal kapsamı içeren)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A3. Veri envanteri çalışması sonrası belirlenen potansiyel veri setleri için üst veri alanı olarak tanımlanan "veri kataloğu" çalışması yapıldı mı? (Yönetişim, yaşam, sağlık, kültür, çevre, şehircilik, mobilite gibi veri kategorilerinin tanımlanarak, uygun veri setleriyle eşleştirilmesi)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A4. Kurumsal veri analiz ve envanter çalışması sonucunda belirlenen veri setleri üzerinde, kişisel veri, devlet sırrı, fikri mülkiyet, patent gibi hukuki kontrol mekanizmaları içeren "açık veri uygunluk kontrolü" yapıldı mı?	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A5. Kurum bünyesinde açık veri üzerine değer üreten uzman bir ekip bulunuyor mu? (Veri bilimi üzerine eğitim almış bir veya birden fazla uzman var mı?)	X	✓	✓	✓	✓	✓	○	X	✓	○	✓	✓	✓	X	✓	X	✓
A6. Kurum bünyesinde birimler arasında veya birim içerisinde koordinasyon ve yönetimi sağlayan, kurum organizasyon şemasında açıkça belirtilmiş bir "açık veri birimi" bulunuyor mu? (Organizasyon şemanızda açık veri ile ilgili resmi birim bir (şeflik/müdürlük/koordinatörlük vb.) var mı?)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
A7. Açık veri setlerinin yayınlanacağı açık veri portalı için güvenlik (portal siber güvenlik zaafiyetlerinin kontrolü) ve yük testleri (portalın aynı anda kullanıcı yoğunluğuna verebileceği kalite durumu) yapıldı mı?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	○	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓
A8. Belediye birimlerine özel olarak kurum içerisinde "açık veri farkındalık" eğitimleri verildi mi?	X	✓	X	○	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A9. Açık veri ile ilgilenen uzman personele "teknik" (veri seti oluşturma, yayınlama, güncelleme gibi) eğitimler verildi mi?	X	✓	✓	✓	✓	✓	○	✓	✓	X	✓	✓	✓	X	✓	X	✓
-A9: Evet ise lütfen ne sıklıkta bu tür eğitimler verildiğini belirtiniz.	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●	●	○	○	○	○	○

Varlık/Yokluk Göstermektedir.

✓: Var X: Yok ○: Bilinmiyor

0-100 Arasındaki Puanlamayı Göstermektedir.

○: Yetersiz (0-25 Puan) ●: İyileştirme Gerekli (25-50 Puan) ●: Gelişime Açık (50-75 Puan) ●: Başarılı (75-100 Puan)

5.3 Uygulama Boyutu Performansları

Yerel yönetimlerin paylaşmış oldukları verilerin nitel ve nicel kalitesi ile açık veri portalının teknik yeterlilik ve özelliklerinin değerlendirildiği uygulama boyutunda belirlenmiş alt kriterler için %100 baz puan üzerinden toplam %50 puanlık bir ağırlık söz konusudur. Puanlama ve ağırlıklandırma bölümünde detayları anlatılan metodoloji kapsamında iki tip soru sorulmuştur.

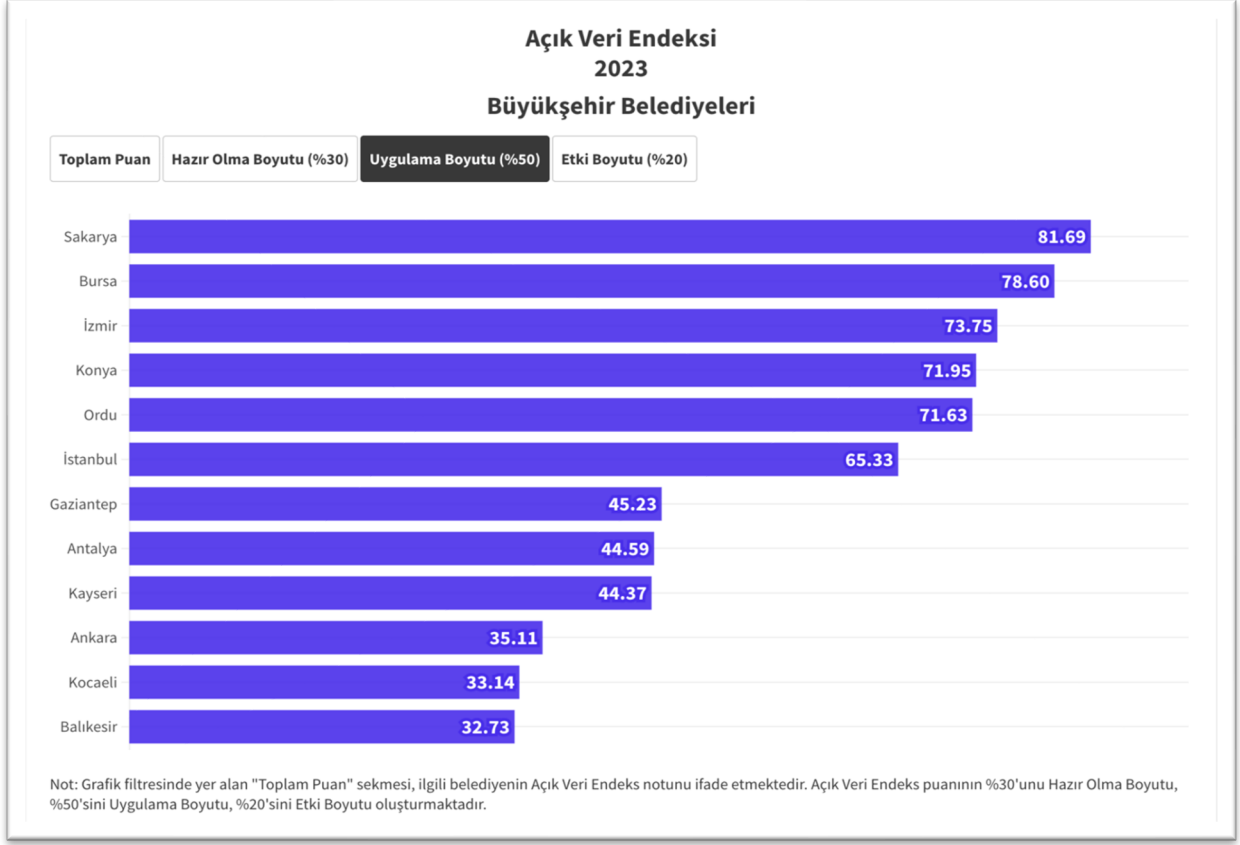
Birinci soru tipinde, evet/hayır ve bilinmiyor şeklinde verilen üç cevap türüne göre işaretleme yapılmıştır. Sayısal veriler içeren ikinci soru tipi ise verilen cevaplara göre kriterleri %76 ile %100 arasında gerçekleştirenler başarılı, %51 ile %75 arasında gerçekleştirenler ise gelişime açık olarak tanımlanmıştır. %50 veya daha düşük aralıklar ise iyileştirme gerekli ve yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Uygulama boyutu alt kriterlerinde ise özellikle açık veri programı kapsamında ortaya çıkarılan veri setlerinin uluslararası standartlara göre sunulması hem insan hem makine okunabilir olması, veri setleriyle ilgili yeterli bilgi ekranlarının paylaşılması gibi kullanıcı odaklı çalışmalar ile portalın arama, veri talep ve üyelik, ön izleme gibi teknik yeterliliklerini analiz eden toplam 20 soru bulunmaktadır.

Bu bağlamda yerel yönetimlerin açık verinin ne olduğunu anlatan bilgi ekranları, portalın nasıl kullanılabileceğini anlatması beklenen kullanım kılavuzu ve özellikle veri talep formunun sunulmaması gibi eksiklikleri dışında tüm boyutlar içindeki en başarılı ve gelişime açık performans, uygulama boyutu performansı olmuştur. Ayrıca veri seti sayısı, kategori sayısı, indirilme sayısı gibi metrik değerler içeren performansların hepsi gelişime açık performanslar göstermişlerdir.

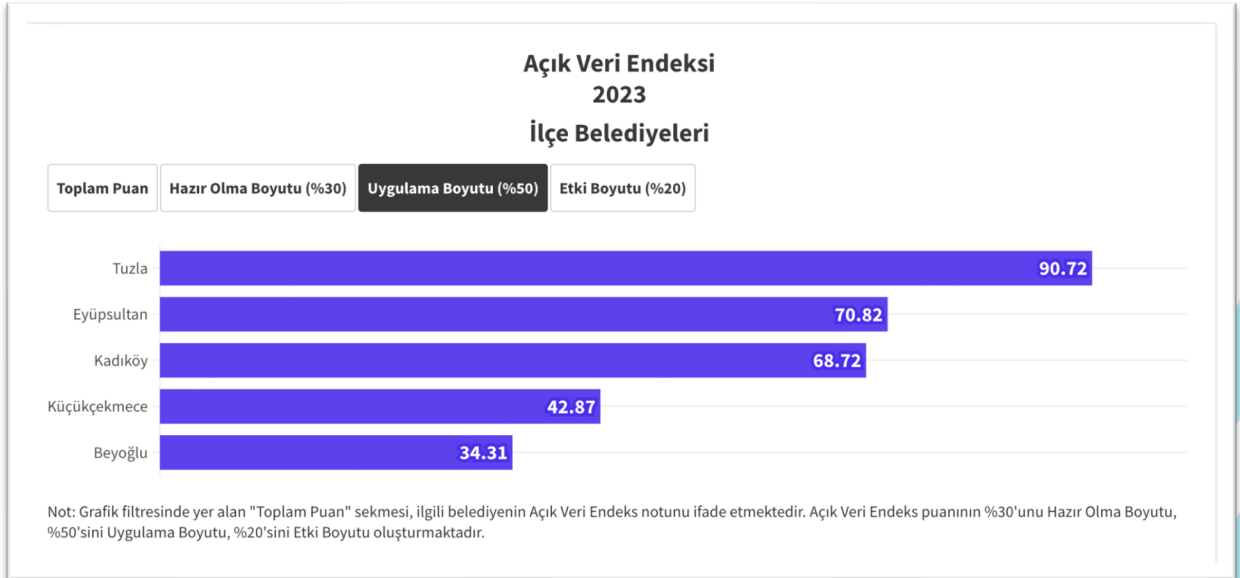
Bu kapsamda uygulama boyutu büyükşehir belediyesi kategorisinde 81.69 puan alan Sakarya Büyükşehir Belediyesi en başarılı performans ile ilk sırada yer almıştır. Sırasıyla 78.60 puan ile Bursa Büyükşehir Belediyesi, 73.75 puan ile İzmir Büyükşehir Belediyesi, 71.95 puan ile Konya Büyükşehir Belediyesi, 71.63 puan ile Ordu Büyükşehir Belediyesi ve 65.33 puan ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi ise birbirlerine yakın performanslar göstermişlerdir.

Büyükşehir belediyesi kategorisi uygulama boyutunun genel ortalaması olan 56.51 puan altında kalan Gaziantep, Antalya, Kayseri, Ankara, Kocaeli ve Balıkesir Büyükşehir Belediyeleri ise iyileştirme ihtiyacı olan ve yetersiz performanslar olarak sıralanmışlardır (Şekil 7).

Şekil 7. Büyükşehir Belediyeleri Uygulama Boyutu Puan Sıralaması

Uygulama boyutu ilçe belediyeleri kategorisinde ise 90.72 puan alan Tuzla Belediyesi en başarılı performans ile ilk sırada yer almıştır. 70.82 puan ile Eyüpsultan Belediyesi ve 68.72 puan ile Kadıköy Belediyesi ise başarılı performanslar sayesinde ikinci ve üçüncü sırada yer almışlardır. İlçe belediyesi kategorisi hazır olma boyutunun genel ortalaması olan 61.49 puan altında kalan Küçükçekmece ve Beyoğlu Belediyeleri ise iyileştirme ihtiyacı olan ve yetersiz performanslar olarak sıralanmışlardır (Şekil 8).

Şekil 8. İlçe Belediyeleri Uygulama Boyutu Puan Sıralaması

“Uygulama Boyutu” soruları Tablo 4’te verilmiştir. Soruların yanında 12 il ve 5 ilçe belediyesinden alınan yanıtlar, Açık Veri Endeksi uzman ekibi tarafından kontrol edilerek tabloya eklenmiştir.

Tablo 4. Açık Veri Endeksi Uygulama Boyutu Soruları ve Kontrol Sonrası Yanıtlar

Belediyeler	İLÇELER					İLLER											
	Beyoğlu	Eyüpsultan	Kağıthane	Küçükçekmece	Tuzla	Ankara	Antalya	Balıkesir	Bursa	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Kayseri	Kocaeli	Konya	Ordu	Sakarya
B1. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan verilerin nasıl kullanılacağına dair hukuki koşulları ilan eden "kullanım koşulları belgesi" bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✓
B2. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için uluslararası standartlara uygun "açık veri lisans bilgisi" bulunuyor mu?	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
B3. Açık veri portalı üzerinde, açık veri nedir, ne işe yarar gibi soruların cevaplarını içeren "açık veri bilgi ekranı" bulunuyor mu?	✗	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓
B4. Açık veri portalı üzerinde, kullanıcıların henüz platformda yayınlanmayan verileri talep etmelerine olanak sağlayacak "veri talep formu" bulunuyor mu?	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓
B5. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için kullanıcıların görebileceği şekilde "oluşturma tarihi" bilgisi bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
B6. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için kullanıcıların görebileceği şekilde "son güncellenme tarihi" bilgisi bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
B7. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için "ön izleme" özelliği bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓
B8. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için kullanıcıların görebileceği "veri seti" büyüklüğü (kb/gb) bilgisi bulunuyor mu?	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓
B9. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için hangi formatlarda indirilebileceğine dair "format bilgisi" bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
B10. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için veri setinin içeriğine dair kullanıcıların ulaşabileceği kısa bir "veri seti bilgi ekranı" bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
B11. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veriler için veri setini tanımlayacak "etiketler" (anahtar kelimeler) kullanıcıların görebileceği şekilde sunuluyor mu?	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓
B12. Açık veri portalı üzerinde kullanıcıların ulaşabileceği hem portal hem açık veri hakkında uluslararası literatürdeki başlıkların tanımlandığı bir "açık veri sözlüğü" bilgi ekranı mevcut mu?	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓
B13. Kullanıcılar için açık veri portalını nasıl kullanabileceğine dair teknik bilgileri de içeren yazılı ve/veya görsel şekilde hazırlanmış "açık veri portalı kullanım kılavuzu" mevcut mu?	✗	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✓	✓
B14. Açık veri portalı üzerinde anahtar sözcük, kuruluş adı, katalog türü, etiket, konu ve dosya biçimine göre arama yapılabilen "Ara", "Filtrele" veya "Sırala" özelliklerinden en az birisi bulunuyor mu?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
B15. Açık veri portalı üzerinde "kullanıcı üyelik" özelliği bulunuyor mu?	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓

Belediyeler	İLÇELER					İLLER											
	Beyoğlu	Eyüpsultan	Kadıköy	Küçükçekmece	Tuzla	Ankara	Antalya	Balıkesir	Bursa	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Kayseri	Kocaeli	Konya	Ordu	Sakarya
B16. Açık veri portalı üzerinde kaç adet veri seti bulunuyor?	●	●	●	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
B17. Açık veri portalı üzerinde yayınlanmış kaç kategori bulunuyor?	○	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
B18. Açık veri portalı üzerinde yayınlanan veri setleri toplam kaç kere indirilmiştir?	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
B19. Açık veri portalının ortalama aylık ziyaretçi sayısı kaçtır?	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
B20. Açık veri portalı üzerinde veriler hangi format(lar) üzerinden kullanıcılara sunuluyor? (Birden fazla seçebilirsiniz)	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Varlık/Yokluk Göstermektedir.	0-100 Arasındaki Puanlamayı Göstermektedir.			
✓: Var X: Yok ○: Bilinmiyor	○: Yetersiz (0-25 Puan)	●: İyileştirme Gerekli (25-50 Puan)	○: Gelişime Açık (50-75 Puan)	●: Başarılı (75-100 Puan)

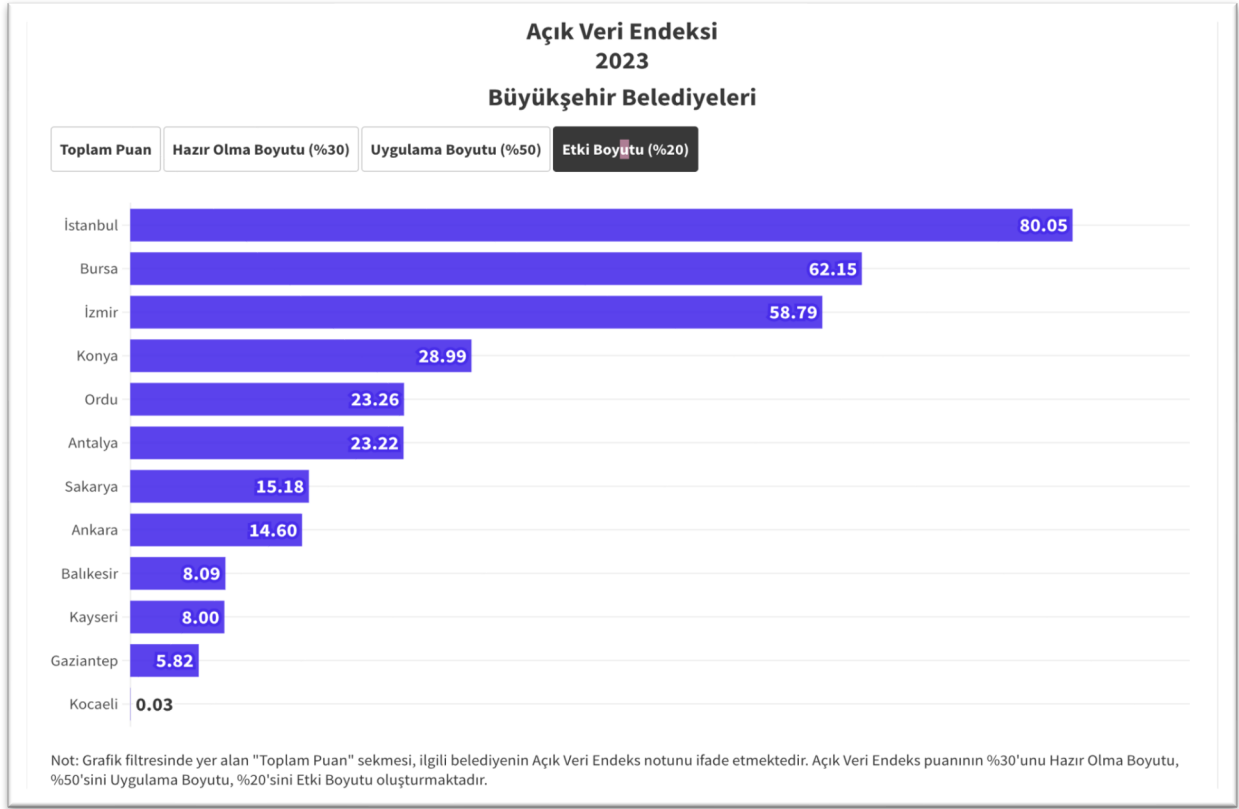
5.4 Etki Boyutu Performansları

Yerel yönetimlerin açık veri çalışmalarının sonuçlarına dolayısıyla hem kurum hem de şehir yaşamı için sağladığı faydaları değerlendirmeyi amaçlayan etki boyutundaki alt kriterler için %100 baz puan üzerinden %20 puanlık bir ağırlık verilmiştir. Puanlama ve ağırlıklandırma bölümünde detayları anlatılan metodoloji kapsamında iki tip soru sorulmuştur.

Sayısal veriler içeren birinci soru tipi için verilen cevaplara göre kriterleri %76 ile %100 arasında gerçekleştirenler başarılı, %51 ile %75 arasında gerçekleştirenler ise gelişime açık olarak tanımlanmıştır. %50 veya daha düşük aralıklar ise iyileştirme gerekli ve yetersiz olarak değerlendirilmiştir. İkinci soru tipinde ise evet/hayır ve bilinmiyor şeklinde verilen üç cevap türüne göre işaretleme yapılmıştır.

Etki boyutu alt kriterlerinde özellikle veri setlerinden yararlanılarak gerçekleşmesi beklenen somut projelere ve verimlilik, tasarruf, istihdam gibi hem kent hem kurum için oluşması muhtemel faydalara odaklanan toplam 20 soru bulunmaktadır. Hem ilgili kurum hem de üniversite, sivil toplum kuruluşları, kent konseyleri, KOBİ'ler ve vatandaşlar gibi paydaşlar tarafından açık veri setleri kullanılarak sunulabilecek hizmet, proje ve analiz sayılarının yetersizliği, etki boyutu çerçevesinde öne çıkmaktadır. Ek olarak açık veri çalışması yapan il ve ilçe belediyelerinin açık veri kaynaklı istihdam, tasarruf, verimlilik artışı gibi faydalardan henüz yararlanamadığı görülmektedir. Etki boyutunda kısmen başarılı performanslar gösteren il ve ilçe belediyeleri dışındaki genel durum; Türkiye'deki yerel yönetim açık veri çalışmalarının henüz başlangıç seviyesinde olması ve kamuoyu farkındalığının yetersizliği ile açıklanabilir. Bu bağlamda uygulama boyutu büyükşehir belediyesi kategorisinde 80.05 puan alan İstanbul Büyükşehir Belediyesi en başarılı performans ile hem ilk sırada yer almış hem de diğer boyutlarda gösterdiği performansların üstüne çıkmıştır. 62.15 puan alan Bursa Büyükşehir Belediyesi ve 58.79 puan alan İzmir Büyükşehir Belediyesi birbirlerine yakın performanslar ile gelişime açık performanslar sergilemişlerdir. Tüm boyutlar içinde en düşük performansların gösterildiği etki

boyutu, 27.35 puan ile en düşük genel ortalamaya da sahip olmuştur. Genel ortalama puanının altında kalan Ordu, Antalya, Sakarya, Ankara, Balıkesir, Kayseri, Gaziantep ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri yetersiz performanslar göstererek sıralanmışlardır (Şekil 9).

Şekil 9. Büyükşehir Belediyeleri Etki Boyutu Puan Sıralaması

Etki boyutu ilçe belediyeleri kategorisinde ise 90.00 puan alan Eyüpsultan Belediyesi en başarılı performans ile hem ilk sırada yer almış hem de diğer boyutlarda gösterdiği performansların üstüne çıkmıştır. 41.20 puan alan Tuzla Belediyesi, ilçe belediyesi kategorisi hazır olma boyutunun genel ortalaması olan 29.52 puanın hemen üstünde kalarak iyileştirme gereken bir performans sergilemiştir. Beyoğlu ve Kadıköy Belediyesi ise etki boyutu kapsamında puan katkısı alamayan iki ilçe belediyesi olmuştur (Şekil 10).

Şekil 10. İlçe Belediyeleri Etki Boyutu Puan Sıralaması

“Etki Boyutu” soruları Tablo 5’te verilmiştir. Soruların yanında 12 il ve 5 ilçe belediyesinden alınan yanıtlar, Açık Veri Endeksi uzman ekibi tarafından kontrol edilerek tabloya eklenmiştir.

Tablo 5. Açık Veri Endeksi Etki Boyutu Soruları ve Kontrol Sonrası Yanıtlar

Sorular	İLÇELER					İLLER											
	Beyoğlu	Eyüpsultan	Kadıköy	Küçükçekmece	Tuzla	Ankara	Antalya	Balıkesir	Bursa	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Kayseri	Kocaeli	Konya	Ordu	Sakarya
C1. Açık veri portalındaki veri setlerinden yararlanılarak, masaüstü, tablet, akıllı telefon gibi akıllı cihazlara yönelik kaç farklı uygulama (application) geliştirildi?	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
C2. Açık veri portalındaki veri setlerinden yararlanılarak kaç farklı web servisi (webservice) geliştirildi?	☐	☒	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
C3. Açık veri setleri kullanılarak kuruluşlar ve/veya kişiler tarafından (bilginiz dahilinde) kaç farklı kurumsal hizmet geliştirildi?	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☐	☐	☐	☐
C4. Açık veri portalının kurum içerisinde yeni istihdam oluşturmaya yönelik pozitif bir katkısı oldu mu?	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☐	☒	☒	☐	☐	☒	☐	☒
-C4:Evet ise nasıl bir fayda sağladığını düşünüyorsunuz?	Sözel																
C5. Açık veri portalları kâr amacıyla kurulmamaktadır. Fakat zaman zaman (örneğin belediye iktisadi teşebbüslerinde) dolaylı yollarla gelir getirici veya maliyet azaltıcı olabilmektedir. Açık veri portalının kurumunuza ve teşebbüslerinize gelir sağlamaya yönelik herhangi bir faydası oldu mu?	☒	☒	☐	☒	☐	☒	☒	☒	☒	☐	☒	☐	☐	☒	☒	☐	☒
C5:Evet ise nasıl bir fayda sağladığını düşünüyorsunuz?	Sözel																
C6. Açık veri portalının kurumunuza verimlilik ve tasarruf sağlama anlamında herhangi bir faydası oldu mu?	☐	☒	☐	☒	☐	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☒
-C6:Evet ise nasıl bir fayda sağladığını düşünüyorsunuz?	Sözel																
C7. Açık veri portalının kullanımının yaygınlaştırılması için kent paydaşları (STK, Üniversite, Özel Sektör, Kamu Kurumları gibi) ile herhangi bir çalışma yapıldı mı?	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
C8. Kent paydaşları tarafından açık veri portalındaki verilerin kullanılması ile ortaya çıkan bir proje oldu mu?	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
C9. Açık veri politikasının gelişmesi ile birlikte kullanıma açılan portalın, kurum içerisindeki işleyişe ne tür katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?	Sözel																
C10. Açık veri portalındaki verilerin farkındalığını ve kullanımını arttırmak amacıyla herhangi bir yarışma ve/veya etkinlik düzenlendi mi?	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Belediyeler	İLÇELER					İLLER											
	Beyoğlu	Eyüpsultan	Kadıköy	Küçükçekmece	Tuzla	Ankara	Antalya	Balıkesir	Bursa	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Kayseri	Kocaeli	Konya	Ordu	Sakarya
-C10:Evet ise kaç farklı yarışma ve/veya etkinlik?	○	●	○	○	○	○	○	○	●	○	●	○	○	○	○	○	○
-C10:Evet ise ilgili yarışmalara ve etkinliklere kaç kişi katıldı?	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
-C10:Evet ise ilgili yarışmalar ve etkinlikler sonucunda kaç proje ortaya çıktı?	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
C11. Açık veri portalı ulusal basında kaç farklı habere konu oldu?	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
C12. Açık veri portalı yerel basında kaç farklı habere konu oldu?	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
C13. Farklı bir kurumun veya kuruluşun açık veri portalında yayınlanmak üzere kurumlararası açık veri seti paylaşımınız oldu mu?	○	✓	○	✗	○	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓
-C13:Evet ise kaç farklı kurum/kuruluş ile paylaşım yapıldı?	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Varlık/Yokluk Göstermektedir. 0-100 Arasındaki Puanlamayı Göstermektedir.

✓: Var ✗: Yok ○: Bilinmiyor ○: Yetersiz (0-25 Puan) ○: İyileştirme Gerekli (25-50 Puan) ○: Gelişime Açık (50-75 Puan) ●: Başarılı (75-100 Puan)

6. Sonuç ve Öneriler

Açık veri vizyonu ve strateji belgesi, veri envanteri ve kataloglama faaliyetlerini içeren bilgi varlıklarının analizi, kurumsal farkındalık ve eğitim çalışmaları, uzman ekiplerin varlığı gibi açık veri programının temelini, başarısını ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkileyen başlıkları değerlendiren “Hazır Olma” boyutunda; 78.75 puan alan İzmir ve Konya Büyükşehir Belediyesi ile 76.25 puan alan Tuzla Belediyesi en yüksek puana sahip il ve ilçe belediyeleri olmuştur.

Açık veri bilgi ekranı, portal kullanım kılavuzu, veri seti oluşturma/güncelleme tarihi, veri seti ön izleme gibi kullanıcı odaklı yaklaşıma, veri seti sayısı, kategori, veri formatları gibi sunulan içeriklerin nitel ve nicel çeşitliliğine ve veri talep formu, üyelik imkânı, arama/filtreleme, lisanslama gibi açık veri portalının sahip olması gereken özellik ve yeteneklere odaklanan “Uygulama” boyutunda; 81.69 puan ile Sakarya Büyükşehir Belediyesi ve 90.72 puan ile Tuzla Belediyesi en yüksek puanları alan il ve ilçe belediyeleri olarak öne çıkmıştır.

İlgili kurum ve şehirde açık veri kullanılarak hayata geçirilen somut projelere, verimlilik, tasarruf, istihdam gibi kurumsal katma değere ve yerel paydaşların/vatandaşların açık veri programı katılım süreçlerine odaklanan “Etki” boyutunda ise; 80.05 puan alan İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve 90.00 puan alan Eyüpsultan Belediyesi en yüksek değerler ile öne çıkan il ve ilçe belediyeleri olmuştur.

Yerel Yönetimler Açık Veri Endeksi 2023 çalışmasının her üç boyut toplamında ise en başarılı büyükşehir belediyesi 72.26 puan ile İzmir Büyükşehir Belediyesi, en başarılı ilçe belediyesi ile 76.48 puan ile Tuzla Belediyesi olmuştur. Büyükşehir Belediyesi kategorisinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'ni 69.36 puan ile Bursa Büyükşehir Belediyesi ve 66.67 puan ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi takip etmiştir. İlçe Belediyesi kategorisinde ise Eyüpsultan Belediyesi 71.03 puan ile en başarılı ikinci ilçe belediyesi olmuştur.

“Hazır Olma” boyutundaki kriterlere uygunluk hemen hemen tüm belediyelerde beklenen seviyede gözlemlenirken, açık veri programının yol haritası belirsizliği ve dikeyde bu çalışmaları hem kurumsal hem de paydaşlarla geliştirmeyi hedefleyen bir birimin organizasyon içinde kurulmamış olması en büyük eksiklikler olarak göze çarpmaktadır. “Uygulama” boyutu, tüm boyutlar içinde kriterleri belli bir seviyede karşılanan en başarılı sonuçları içermektedir. İyileştirilmesi beklenen en önemli eksiklik, kullanıcılara sunulan açık veri setlerinin makine okunabilir formatlardaki standartlardan uzak oluşudur. Açık veri setleri, hem uluslararası hem de kurum içindeki birimler tarafından işbirliği ile onaylanmış standartlara uygun şekilde, makine okunabilir formatlarda hazırlanmalı, yayına alınmalı ve güncellemelidir. Ayrıca portal kullanım kılavuzu, açık veri bilgi ekranı, açık veri sözlüğü gibi kullanıcıya bilgi sunma odaklı yaklaşımının geliştirilmesi uygulama boyutundaki başarıyı arttıracaktır.

Açık veri programının çıktısı ve sonuçlarının değerlendirildiği “Etki” boyutu ise hem il hem ilçe belediyeleri açısından en fazla üstünde durulması gereken sonuçları gözler önüne sermiştir. Açık veri çalışmalarını; sivil toplum kuruluşları, kent konseyi, üniversite, KOBİ, vatandaş gibi şehir paydaşlarına yeteri kadar duyuramamak, destek ve katkıları alamamak etkilerin büyümesinin, toplumsal yaşamımızı kolaylaştırabilecek açık veri temelli başarı hikâyelerinin ortaya çıkmasını engellemektedir.

Bu bağlamda, “mümkün olduğu kadar açık, gerektiği kadar kapalı” felsefesinin örneklerini bizlere gösteren yerel yönetim açık veri çalışmalarının sayısının artması, hazır olma ve uygulama aşamalarında gösterdikleri performansların sonuçlarının alınması ve programın sürdürülebilir kılınması için eksiklik olarak öne çıkan etki boyutunun daha fazla paydaş ve vatandaş katılımını sağlayarak giderilmesi önerilmektedir. Ayrıca bu katılımın sağlanması açık veri çalışmalarını yürüten yerel yönetim organizasyonlarına moral olacak, yönetim ve teknik eksendeki eksiklerin giderilmesinin yanında daha fazla açık veri paylaşımının önünü açacaktır.

Türkiye’de açık veri çalışmaları bağlamında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, fırsat ve zorluklar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Türkiye’de hem merkezi hem yerel yönetimler bağlamında açık verinin önündeki engelleri 5 başlık altında toplayabiliriz. Bunlar kültürel, politik, yasal, teknik ve ekonomik engellerdir. Aşılması en zor ve zaman alan engel, kültürel engeldir. Kamu yönetiminin şeffaflık & hesap verilebilirlik gibi dinamikleri olan açıklık kültürünü benimsemesi ve bilgi & iletişim teknolojilerindeki değişen koşullara adaptasyon kültürel engelin aşılmasına yardımcı olacaktır.

- Engellerden ikincisi politik engellerdir. Açık veri konusu bir politik vaat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada hem merkezi hem yerel yönetimlerin konuya bakış açısı ve açık veriyi bir politik vaat olarak algılamaları önemlidir. Dünyadaki ilk açık devlet verisi uygulaması olan “data.gov” projesi, o dönemki ABD Başkanı Obama’nın politik vaatleri çerçevesinde şekillenmiştir. Bu nedenle politik olarak bu işin sahiplenilmesi ve hem merkezi hem yerel yönetim liderlerinin vizyonları içinde açık veri konusunun yer alması gerekmektedir. Yönetim liderliğinin sahipliği yasal, teknik ve ekonomik engellerin de kolayca aşılmasını sağlayacaktır. Bu sahiplik, yasal engellerden biri olan açık devlet verisinin dayandığı temel kanun olan Bilgi Edinme Kanunu’ndaki eksikliklerin giderilmesini ve kurumların verileri nasıl açacaklarına dair yol haritalarını içeren açık veri mevzuatlarının hazırlanmasını da sağlayacaktır. İlgili tüm yasalar veri paylaşımını engellemeye değil açmaya yönelik olarak güncellenmelidir.
- Teknik engeller ise veri açılmasına yönelik teknik altyapıların olmaması veya veri yönetim süreçlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülememesi, uzman insan kaynağı eksikliği ve ortak veri portallarının yetersiz olması olarak sayılabilir. Endeks değerlendirmesine alınan yerel yönetimlerin açık veri çalışmaları, teknik engellerin diğer engellere kıyasla çok daha hızlı şekilde çözülebileceğini göstermektedir.
- Son engel ise ekonomik engellerdir. Verinin açılması ve sunulması gibi süreçlerin bir maliyet gerektirmesi, bu doğrultuda konuyla ilgili hem merkezi hem yerel yönetim bütçe eksiklerinin olması ve/veya yeterli kaynak sağlanamaması gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum açık veri uygulamalarına engel teşkil edebilmektedir. Her sene yayınlanan Avrupa Birliği Açık Veri Fayda Raporları (<https://data.europa.eu/>) incelendiğinde verilerin açık hale getirilmesiyle oluşan ekonominin büyüklüğü, bu alana yapılacak yatırımların kamu yararına olacağını göstermektedir.

Son olarak, ilk endeks çalışmamız yayınladığımız 2022 yılında sadece 5 Büyükşehir Belediyesi açık veri programı yürütürken, sadece bir yıl sonra 12 Büyükşehir ve 5 İlçe Belediyesi’nin açık veri çalışmalarına başlamış olması ülkemiz adına çok sevindiricidir. Öncü şekilde yerel yönetimlerin gösterdiği iradenin artması ve merkezi yönetim organizasyonlarının da aynı iradeyi göstermesi en büyük arzumuzdur.

AÇIK VERİ VE
TEKNOLOJİ
DERNEĞİ

Yorum ve önerileriniz için:

acikverindeksi.org

bilgi@avted.org.tr

avted.org.tr